

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Petra Žouželková

Popírání otcovství v intencích NOZ

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Popírání otcovství v intencích NOZ* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Prostějově dne 28. března 2016

.....
Petra Žouželková

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za podnětné připomínky a odborné vedení práce. Dále děkuji mému příteli Tomáši Sasínovi za morální podporu a trpělivost.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	7
1 Dítě (ústavní rozměry popírání otcovství)	10
1.1 Právo dítěte znát svůj původ	10
1.2 Popěrné právo dítěte	11
2 Putativní otec	16
2.1 Odepření nastoupení právního otcovství	16
2.2 Současný stav	18
2.3 Popěrné právo	19
3 Popírání otcovství dle domněnek	23
3.1 První domněnka	23
3.2 Asistovaná reprodukce	29
3.3 Druhá domněnka	31
4 Popírání otcovství po popěrné lhůtě	35
4.1 Zájem dítěte	36
4.2 Veřejný pořádek	38
4.3 Prominutí zmeškání popěrné lhůty	39
5 Popírání otcovství i bez návrhu	41
Závěr	44
Bibliografie	48
Shrnutí	54
Klíčová slova	54
Summary	54
Key words	54

Seznam použitých zkratk

a násl.	a následující
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
ČR	Česká republika
druhá domněnka	otcovství určené (dle § 777 OZ nebo § 779 OZ) souhlasným prohlášením matky a muže
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14
GP	generální prokurátor
KS	Krajský soud
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějšího ústavního zákona
NS	Nejvyšší soud České republiky
NSZ	Nejvyšší státní zástupce
OSP	Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZO	Rakouský obecný zákoník občanský z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie)
POP	Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 6/2003 ze dne 5. listopadu 2003, o postupu státních zástupců při prošetřování předpokladů žaloby podle § 62 nebo § 62a zákona č. 94/1963 sb., o rodině, ve znění zákona 91/1998 Sb.
POP 2008	Pokyn obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně č. 3/2008 ze dne 10. března 2008, kterým se zrušuje pokyn obecné povahy poř. č. 6/2003, o postupu státních zástupců při prošetřování předpokladů žaloby podle § 62 nebo § 62a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 91/1998 Sb.
první domněnka	otcovství určené (dle § 776 OZ) narozením dítěte v manželství
PS	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
RO	rodičovská odpovědnost
SR	Slovenská republika
SZOR	Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov
třetí domněnka	otcovství určené (dle § 783 OZ) soudem
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
ÚPD	Sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o právech dítěte

ÚS	Ústavní soud České republiky
ÚS SR	Ústavní soud Slovenské republiky
USA	Spojené státy americké
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
VOP	Veřejný ochránce práv
ZM	Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSZ	Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Předkládaná diplomová práce zpracovává téma popírání otcovství.¹ V OZ je v souladu s historickou tradicí sahající až do dob OZO otcovství určováno pomocí domněnek, na což navazuje i možnost takto určené otcovství popírat. Není smyslem práce rozebírat samotnou existenci domněnek, to by ostatně vydalo na samostatnou práci, neb názorová paleta je poměrně široká. Popírání otcovství se v OZ věnuje celkem devět ustanovení, což je v kontextu OZ nepatrné množství, nicméně jejich dopad je značný.

Institut rodičovství je složen ze tří komponentů, a sice z rodičovství genetického, právního a sociálního.² Ideální by bylo, pokud by všechny tři složky reprezentoval jeden muž. Realita však taková mnohdy není. Právo jako statusový problém nevidí, jestliže je právním otcem genetický původce dítěte a jen sociálním otcem je jiný muž.³ Není-li ale právním rodičem muž geneticky spřízněný s dítětem, vyvstává otázka souladu tohoto stavu se základními lidskými právy. V takové situaci dává regulace matce a právnímu otci nástroje, kterými mohou právní otcovství popřít a umožnit otci genetickému, aby nastoupil na uvolněné místo právního rodiče. Za podmínek § 793 OZ sice může být řízení o popření otcovství zahájeno i bez návrhu, avšak i tak OZ příliš nezohledňuje, že krom těchto osob jsou i další lidé, kteří mají eminentní zájem na uspořádání rodinného statusu dítěte, a sice právě dítě a případný putativní otec.⁴

Cílem diplomové práce je rozebrat aktuální úpravu, byt' nebude vzhledem k omezenému rozsahu práce postihnuta v celé šíři, např. § 782 OZ ponechávám stranou. I tak se domnívám, že téma je zpracováno natolik, že v závěru práce mohu odpovědět na základní výzkumnou otázku, jež zní: *Je právní regulace popírání otcovství v OZ v souladu se základními lidskými právy?*

Vůdčí metodou zpracování diplomové práce je analýza vč. gramatického a teologického výkladu právní normy, další pak syntéza získaných poznatků. Po zjištění, že právní úprava je v určitém směru nedostatečná či přináší výkladové obtíže, je zároveň navrženo, jak by měla vypadat její změna, popř. jak je v kontextu dalších ustanovení OZ nutno problematický úsek vykládat. K názorům odborné veřejnosti i soudů je v práci přistupováno kriticky. Je-li na tutéž věc nahlíženo více autory odlišně, jsou jejich názory porovnány a je odůvodněno, proč s některým z nich nemohu souhlasit.

---

¹ Dle názvu „v intencích NOZ“. Od této zkratky bude v práci upuštěno a dále bude pracováno se zkratkou „OZ“.

² Sociálním otcem je muž, který dítě jako rodič vychovává, stará se o něj apod.

³ Rovněž pro dítě bude zřejmě důležitější, aby o něj bylo pečováno a mělo mužský vzor. Navíc sociálního otce ani mít nemusí, když jej bude matka vychovávat sama. ERIKSSON, Anders, SALDEEN, Åke. Parenthood and Science – Establishing and Contesting Parentage. In EEKELAAR, John, ŠARČEVIĆ, Petar. (eds). *Parenthood in Modern Society. Legal and social issues for twenty-first century*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, s. 77. Srov. rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 29. října 2015, sp. zn. 42 Nc 5001/2015. Tím však vůbec není dotčeno jeho právo znát svůj původ.

⁴ Putativním otcem je muž, který má za to, že je genetickým původcem dítěte, na kterého však žádná z domněnek nedopadla.

Použita je rovněž metoda právní komparatistiky, a to jak komparatistika historická, kterou je zde srovnání regulace OZ se ZOR, popř. OZO, tak simultánní. Jako *comparandum* jsem si zvolila slovenskou regulaci, neboť nelze přehlédnout společnou historii v podobě ZOR.⁵ Společné základy jsou patrné i v od roku 2005 účinném SZOR, který stále vychází z koncepce popíratelných domněnek určujících otcovství. V jistých aspektech se ovšem SZOR od OZ liší. V SR probíhají práce na novém civilním kodexu, proto se zaměřím i na paragrafové znění druhé části návrhu slovenského OZ.⁶ Na několika místech práce je uvedeno, jak k dané otázce přistupuje švédská regulace, jedním příkladem posloužila úprava ve Francii.

Je třeba říci, že spektrum dostupných materiálů je široké. Protože úprava popírání otcovství v OZ vychází ze ZOR, dá se vycházet z tehdejších materiálů. Pro ty až na výjimky platí, že se o aktivní legitimaci dítěte a putativního otce nevyjadřují buď vůbec, nebo kuse. Větší pozornost věnují popírání otcovství dle domněnek, snad nejhojněji probíraným tématem je popěrné právo NSZ. Recentních podkladů je i s ohledem na krátký časový odstup od účinnosti OZ méně.

Diplomová práce je napsaná s využitím publikované české komentářové literatury k OZ, v níž se popíráním otcovství zabývají doc. Zdeňka Králíčková (C. H. Beck) a dr. Dita Frintová (Wolters Kluwer), ale i dosud nepublikované. Tou jsou pasáže dr. Renáty Šínové (Leges), na jejichž tvorbě jsem se podílela coby pomocná vědecká síla. Jelikož jsem se od nich nemohla oprostít a zároveň by nebylo korektní si připisovat cizí myšlenky, využila jsem i jich.⁷ Dále jsem pracovala s články z rozličných odborných periodik. Jak již bylo řečeno, k určitým tématům je článků široká škála, proto jsem použila jen některé. Nevynechala jsem ani příspěvky ze sborníků. Elektronické zdroje měly spíše doplňkový charakter ve smyslu odkazů na sněmovní tisky, na druhou stranu jsem jejich prostřednictvím poukázala na některé zahraniční regulace.

Důležitým zdrojem byla samozřejmě judikatura. Krom veřejně dostupných rozhodnutí NS a ÚS jsem díky své praxi na OS ve Zlíně mohla použít i několik judikátů tohoto soudu. Vzhledem k výše uvedenému komparačnímu srovnání jsem nemohla opomenout slovenskou judikaturu. Kvituji s povděkem, že lze v anonymizované podobě dohledat rozhodnutí tamních

---

⁵ Zde se má na mysli zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 234/1992 Sb. účinném ke dni 1. července 1992. Tato poslední federativní verze ZOR byla v ČR účinná do 30. září 1995 a v SR do 30. června 1998.

⁶ Viz *Rekodifikácia OZ, 2. časť* [online]. dropbox.com, 15. září 2015 [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<https://www.dropbox.com/sh/nnz24y61axfq8q/AABQq3obfD8BqsJ3RSM0-Y7Qa?dl=0>>. Viz také DULAK, Anton. *Zverejnenie paragrafovaného znenia prvej pracovnej verzie návrhu nového Občianskeho zákonníka, odovzdaného dňa 16. 10. 2015* [online]. lexforum.cz, 29. října 2015 [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/557>>. Dále jako „návrh SOZ“.

⁷ Samozřejmě se svolením dr. Šínové.

okresních i krajských soudů.⁸ Něco podobného v ČR citelně chybí, a to nejen pro vědecké účely, nýbrž i pro sjednocování judikatury, když dovolání je dle § 30 odst. 1 ZŘS přípustné jen ve vybraných rodinněprávních věcech.

Diplomová práce se krom tohoto úvodu skládá z pěti kapitol, závěru, bibliografie, anotace a seznamu klíčových slov. První kapitola je mimo dítěte zaměřena na ústavní rozměry popírání otcovství, proto jsou na začátku stručně nastíněna klíčová ustanovení lidskoprávních dokumentů. Důraz je kladen na právo dítěte znát svůj původ. Úzce s ním souvisí popěrné právo dítěte, jehož rozboru výrazně napomáhá historická komparační metoda, v navazující části pak srovnání se SZOR. Dílčí závěr je formulován v podobě úvahy de lege ferenda.

Druhá kapitola se zabývá putativním otcovstvím. Nejprve je zhodnoceno, nakolik OZ reflektuje práva putativního otce. Demonstrovány jsou způsoby, jimiž mohou být osobní poměry dítěte ve sféře právních vztahů upraveny v nesouladu s genetickým otcovstvím, tj. metody, jimiž je putativní otec z právního rodičovství tzv. vyblokován. Následuje analýza možností obrany proti takovému stavu, kdy je po posouzení stavu de lege lata největší pozornost upřena na popěrné právo putativního otce a na vymezení podmínek jeho uplatnění.

Rozsahem největší třetí kapitola se věnuje popírání otcovství dle domněnek. Úvodem je přednesen pohled na třetí domněnku otcovství. Stěžejní část tvoří první podkapitola, která zpracovává popěrné právo manžela matky, jenž byl určen právním otcem na základě první domněnky otcovství. Zkoumána je délka popěrných lhůt, argumentace právního otce vypovídající o vyloučení jeho genetického otcovství, a to včetně posouzení významu analýzy DNA, a popěrné právo matky. Pozornost je soustředěna též na specifický postup popření otcovství dle § 777 OZ a problematiku ochranné doby. Druhá podkapitola se zabývá asistovanou reprodukcí, mj. rolí analýzy DNA a lhůty, v jaké může být otcovství popřeno. Obsah poslední podkapitoly se týká popírání otcovství určeného druhou domněnkou, největší prostor zaujímá rozbor popěrné lhůty.

Čtvrtá kapitola přináší analýzu popírání otcovství poté, co již uplynuly k tomu určené prekluzivní lhůty. Výraznou roli v tomto kontextu v minulosti sehrál NSZ, proto jsou zmíněny tehdejší obtíže s tím spojené. Dvě podkapitoly se zaměřují na kritéria daná § 792 OZ, tj. zájem dítěte a veřejný pořádek, třetí se věnuje samotnému prominutí zmeškání lhůty, a to včetně příkladů.

Poslední kapitola je zaměřena na popírání otcovství ex officio, jako jediná není členěna na podkapitoly. Rozebrány jsou všechny čtyři podmínky plynoucí z § 793 OZ, stranou nezůstala ani sistance výkonu RO či dřívější oprávnění NSZ.

---

⁸ Např. rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 9C/199/2010. Dostupné na <<https://obcan.justice.sk/infosud/-/infosud/i-detail/rozhodnutie/5e9c6a19-6564-49d9-a118-5e9dccc92df09%3A3fd861d9-7ef5-4792-8ab6-35f00d849819>>. V práci dále uvedená rozhodnutí slovenských soudů výjma ÚS SR jsem čerpala výhradně z této databáze.

1 Dítě (ústavní rozměry popírání otcovství)

Na začátek práce je zapotřebí nastínit další předpisy mimo OZ, se kterými bude dále pracováno. Základem pro vnitrostátní úpravu rodinného práva je nepochybně Listina, konkrétně její čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4. Rodinné právo je obdobně jako jiné právní oblasti ovlivňováno mezinárodními smlouvami, jimiž je ČR dle čl. 10 Ústavy vázána a které mají v případě rozporu s národní úpravou aplikační přednost. Takových dokumentů existuje vícero,⁹ nejdůležitější je ÚPD,¹⁰ která dotváří rámec vytvořený jinými lidskoprávními dokumenty.¹¹

Na poli evropské regulace hraje prim EÚLP, jejíž čl. 8 odst. 1 zaručuje mj. právo na respektování soukromého a rodinného života. Na první pohled by se jeho dikce mohla zdát strohou, avšak je tomu tak záměrně, aby mohly být zohledněny i další znaky právního statku a aby byl prostor k doplnění při aplikaci práva.¹²

1.1 Právo dítěte znát svůj původ

Právní rodičovství samo o sobě nezaručuje, že dítě zná svůj původ.¹³ Z čl. 7 odst. 1 ÚPD plyne pro dítě právo¹⁴ znát své rodiče i právo na to, aby o něj pečovali právě oni, nýbrž jen „pokud to je možné“. Citovaná část dle mého názoru cílí především na problematiku umělého oplodnění a zajištění anonymity dárce genetického materiálu, nikoli na situace, kdy došlo k oplodňující souloži či jinému aktu, jehož výsledkem bylo početí dítěte, např. zavedení spermatu do pochvy, a to i kdyby toto provedla žena bez vědomí muže.¹⁵

Byť se v čl. 7 odst. 1 ÚPD hovoří explicitně jen o rodičích, nebylo by vhodné právo dítěte zužovat pouze na znalost těchto dvou osob. Naopak je potřeba jej vykládat extenzivně,¹⁶ tj. vztahovat k poznání i jiných předků, sourozenců apod. Je-li dítě o svém původu zpraveno, může to na jeho vývoj mít blahodárný vliv.¹⁷ Na druhou stranu, i kdyby se právo vztahovalo jen na poznání jeho genetických rodičů, nedalo by se zabránit tomu, aby si dítě další příbuzné nevypátralo samo nebo aby mu kontakt nezprostředkovali sami rodiče. Na právo znát své

⁹ Není však účelem této práce uvést jejich výčet, pro který viz např. HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 29.

¹⁰ Srov. ŠMÍD, Ondřej. Právo dítěte znát svůj původ ve světle mezinárodních úmluv a nálezů ÚS Pl. 15/09. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2011. Deklarace, Charty, Listiny a Lidskoprávní úmluvy a jejich význam pro proměny rodinné práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 158. Srov. též HRUŠÁKOVÁ: *České rodinné...*, s. 28.

¹¹ HRUŠÁKOVÁ: *České rodinné...*, s. 29.

¹² WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 18.

¹³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. § 655 – 975. Komentář*. Praha: Leges, v tisku (jde o úvodní výklad k určování rodičovství).

¹⁴ Nikoli však povinnost. Viz usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. září 2009, č. j. II. ÚS 320/09-9.

¹⁵ Srov. FRINTOVÁ, Dita. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 307 (§ 783).

¹⁶ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 160.

¹⁷ Srov. ERIKSSON, SALDEEN: *Parenthood and Science...*, s. 77.

genetické původce je nahlíženo i jako na „právo nebýt spojován s osobou (rodinou) biologicky nespřízněnou“,¹⁸ s čímž je třeba souhlasit.

Jak správně upozorňuje Šmíd, právo dítěte znát svůj původ není možno vnímat jen jako naplnění jeho sebeurčení, poznání sama sebe, nýbrž je důležité akcentovat význam genetického příbuzenství na poli medicíny.¹⁹ Tento aspekt by dle mého mínění rozhodně neměl být opomíjen, jelikož např. při prevenci nádorových onemocnění je důležitá známost onemocnění předků.

Právo dítěte znát svůj původ tak automaticky neznamená zpochybňování právního otcovství či mateřství jeho právních rodičů. V české regulaci není výslovně zakotvena určovací žaloba, jejímž výsledkem by bylo vymezení genetické vazby mezi dítětem a jeho mužským původcem, což pochopitelně principálně nevedí tomu, aby nemohla být v takových situacích použita.²⁰ Česká praxe však takové postupy prozatím nezná, neboť určovací žaloba má určovat právní vztah. V tomto případě by bylo možné toliko cílit na právní vztah příbuzenství, což může narazit na výkladové obtíže.²¹ Nutno dodat, že je jenom tzv. berličkou, díky níž se dítě může dozvědět informace mající efekt na jeho zdravotní stav. Mnohem lepší by bylo, kdyby v ČR dítě popěrné právo mělo a mohlo si vybrat mezi popíráním otcovství a určovací žalobou.

1.2 Popěrné právo dítěte

Popěrné právo dítěte zaznamenalo pozoruhodný vývoj. Ustanovení § 159 OZO umožňovalo dítěti popírat otcovství k němu založené první domněnkou, avšak jen v případě smrti muže před uplynutím popěrné lhůty či byl-li neznámého pobytu po celý život dítěte. Dítě navíc muselo získat matčin souhlas. Dítě na tom tehdy bylo paradoxně nejlépe, protože v pozdějších úpravách popěrné právo nemělo a nemá jej ani nyní. Haderka ve vztahu k první domněnce polemizoval, že popěrné právo bylo dítěti v ZOR upřeno kvůli tomu, aby respektovalo své rodiče a chovalo je v úctě,²² čímž doplnil dříve prezentovaný názor, že jde o osobní právo pouze manželů a nikoho jiného.²³ To by se dalo celkem akceptovat u dítěte nezletilého, ne plně svéprávného a nedostatečně vyzrálého, u kterého se nepředpokládá, že by proti autoritě rodičů chtělo brojit popíráním jejich právního rodičovství.

Je ovšem důležité si uvědomit, že oním dítětem mohl být, resp. být jím může, i zletilý člověk s plnou svéprávností. V těchto intencích je zarážející, že taková osoba může uzavírat

¹⁸ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 160.

¹⁹ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 160.

²⁰ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

²¹ Viz kapitola 2. V SR takový postup za účinnosti OSP možný není. Srov. bod 8 odlišného stanoviska soudce ÚS SR Mészároše k usnesení Ústavního soudu SR ze dne 20. května 2015, č. j. PL. ÚS 22/2014-38.

²² Viz HADERKA, Jiří. In RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: Panorama, 1989, s. 214 (§ 57).

²³ Viz ELIÁŠ, Josef a kol. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: Orbis, 1970, s. 227 (§ 57).

smlouvy i manželství, volit a být volen, ale nijak nemůže zasáhnout do statusu založeného první i druhou domněnkou²⁴ a musí tak dále nést následky rozhodnutí matky²⁵ a/nebo právního otce,²⁶ což je krajně nepřijatelné. Nutno dodat, že určení otcovství dle § 779 OZ je vytykána „alarmující ignorace“ názoru dítěte.²⁷

V OZ mělo dle § 788 vládního návrhu figurovat popěrné právo plně svéprávného dítěte,^{28, 29} což bylo přijímáno odbornou veřejností více než pozitivně, mj. právě s poukazem na čl. 7 ÚPD.³⁰ Bohužel v rámci legislativního procesu došlo k vypuštění tohoto ustanovení bez bližšího zdůvodnění.³¹ Možnou příčinou mohla být názorová konzistence s autory ZOR, byť ta byla do jisté míry nabourána právě podmínkou plné svéprávnosti popírajícího dítěte.

Králíčková poukazuje na možnost tuto absenci explicitního zakotvení popěrného práva dítěte „kompenzovat výkladem“ ve spojení s dalšími ustanoveními OZ.³² Zastávám názor, že takto postupovat nelze, a to ani s odkazem na úpravu slovenskou či německou, kde dítě otcovství popírat může.³³ Nejedná se totiž o věc, na kterou by se při přípravě OZ zapomnělo a kterýžto nedostatek by bylo nutno vyvážit výkladem. Je však chybou zákonodárce, že nám svůj postup blíže neodůvodnil, neboť by byl jistě podroben rozboru a vzhledem k výše předestřeným kladným ohlasům i kritice.

Dalším argumentem pro opětovné zakotvení popěrného práva dítěte je fakt, že dítě má aktivní legitimaci dle § 783 OZ. Přijde mi poněkud nešťastné, že zákonodárce shledal dítě natolik schopným pro iniciaci řízení, jehož výsledkem je určení jeho právního otce, ale již mu neposkytl prostor pro zvrácení tohoto statusového poměru. Tato nerovnováha je patrně způsobena přetrvávajícím náhledem na otce primárně jako na živitele,³⁴ tj. v zájmu dítěte by tak mělo být si spíše takového živitele tzv. obstarat, než se o něj připravit. Za této konstelace je zapotřebí apelovat na zákonodárce, aby právní regulaci uvedl do souladu s ÚPD a popěrné právo dítěti umožnil.

---

²⁴ O nemožnosti napadnout status založený domněnkou třetí zde nehovořím záměrně, viz kapitola 3.

²⁵ Např. v tom smyslu, že manželku nesdělí, že není genetickým otcem, či že souhlasně otcovství prohlásí s mužem, o kterém ví, že není genetickým původcem jejího dítěte.

²⁶ Např. v tom smyslu, že nebude popírat otcovství k dítěti, o němž ví, že není jeho genetickým potomkem, či že souhlasně prohlásí otcovství k dítěti s vědomím téhož.

²⁷ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 779).

²⁸ *Sněmovní tisk 362/0, část č. 1/2* [online]. psp.cz [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>>. Dále jako „vládní návrh OZ“.

²⁹ Zucklínová hovoří toliko o dítěti zletilém. Viz ZUCKLÍNOVÁ, Michaela. In ELIÁŠ, Karel, ZUCKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001, s. 168.

³⁰ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 168.

³¹ Viz KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 572 (§ 785).

³² Uvádí § 2 odst. 3 a § 19 odst. 1 OZ. Viz KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 572 (§ 785).

³³ Viz § 1600 BGB a § 96 SZOR.

³⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792). Viz též ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 159.

Po vyslovení názoru pro zavedení popěrného práva dítěte je na místě rozebrat podmínky, za nichž by jej dítě mohlo realizovat. Dle výše zmíněného § 159 OZO popěrné právo dítěte zaniklo rok po dosažení zletilosti, přičemž nebylo důležité, jestli ke zletilosti došlo dosažením 21. roku života nebo někdy jindy.³⁵ Bylo-li by popěrné právo dítěte dnes zavedeno ve znění § 159 OZO, bylo by jistě kritizováno pro podmínku souhlasu matky, neboť ten nebylo možno nahradit např. rozhodnutím soudu, tj. matky by nesouhlasem popěrné právo dítěti zmařila. Rovněž by se jistě nelíbila nemožnost popírat otcovství žijícího muže, jehož pobyt je dítěti znám. Ostatně již dobová literatura tuto aktivní legitimaci dítěte označovala za „podpůrnou“.³⁶

Oproti české regulaci ta slovenská již několik let popěrné právo dítěti přiznává, a to v § 96 SZOR.³⁷ Obdobně jako česká úprava, i ta slovenská obsahovala aktivní legitimaci GP.³⁸ Zatímco v ČR byla tato nahrazena možností oficiálního zásahu soudu dle § 793 OZ,³⁹ v SR na její místo nastoupilo popěrné právo dítěte, které je dvoufázové.⁴⁰ Zcela správně je nerozhodné, zda bylo právní otcovství určeno první či druhou domněnkou. Nejprve je řešena samotná přípustnost popření otcovství, kdy je zkoumán zájem dítěte a marné uplynutí popěrných lhůt oběma rodičům. Až je-li rozsudkem⁴¹ návrhu vyhověno, může dítě podat návrh na popření otcovství. Druhá fáze je de facto řízením o určení otcovství, v němž se aplikuje vyšetřovací zásada.⁴²

Byť hodnotím více než kladně, že slovenská regulace dítěti popěrné právo přiznává, byla bych nerada, kdyby se jí český zákonodárce příliš inspiroval.⁴³ Negativa slovenské úpravy spatřuji ve více věcech. Předně mi vadí dvoufázovost procesu. Jestliže má dítě za to, že jeho právní otec není otcem genetickým, je nevhodné podávat návrhy dva, když zároveň není zajištěna přiměřená časová návaznost. Dítě může až do konce svého života popírat otcovství právního otce,⁴⁴ když je v první fázi jeho návrhu, který podalo např. v 17 letech, vyhověno, přičemž jedinou překážkou je dle § 96 odst. 3 SZOR smrt druhého právního rodiče.⁴⁵ Tehdy již jistě dojde ke změně velikosti jeho zájmu, který však znovu přezkoumáván nebude. Nadto tím mohou být

³⁵ SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému občanskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, 2002, s. 806 (§ 159).

³⁶ SEDLÁČEK: *Komentář k Československému...*, s. 806 (§ 159).

³⁷ ÚS SR jej považuje za promítnutí čl. 7 odst. 1 ÚPD. Viz usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. září 2009, č. j. II. ÚS 320/09-9.

³⁸ Slovenská obdoba NSZ.

³⁹ Ve vládním návrhu OZ však původně popěrné právo NSZ uvedeno bylo, a to spolu s oficiálním zásahem soudu, viz jeho § 786 a 787.

⁴⁰ PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině. Komentář*. 2. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2013, s. 564 (§ 96).

⁴¹ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodině...*, s. 565 (§ 96).

⁴² PAVELKOVÁ: *Zákon o rodině...*, s. 565 (§ 96).

⁴³ Např. dle Bálintové je § 96 SZOR neslučitelný s čl. 8 EÚLP. Viz BÁLINTOVÁ, Miroslava. Možnosť zapretia otcovstva v kontexte práva na respektovanie súkromného života. *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 4, s. 534.

⁴⁴ PAVELKOVÁ: *Zákon o rodině...*, s. 565 (§ 96).

⁴⁵ Jde o dozvuk kauzy, kterou řešil ESLP. Srov. rozsudek ESLP ze dne 10. října 2006, *Paulík v Slovensko*, 10699/05. Dále též i jako „kauza Paulík“. Viz PAVELKOVÁ: *Zákon o rodině...*, s. 565 (§ 96).

nabourány do té doby stabilizované rodinné poměry, když by byl např. první návrh projevem vzdoru vůči právnímu otci, o němž dítě ví, že sice není jeho otcem genetickým, chápe jej však i za otce sociálního, nicméně aktuálně je s ním ve při, kterou se rozhodne řešit takto.

Příznivě hodnotím, že při posuzování přípustnosti návrhu není brán zřetel na emocionální vztah mezi dítětem a právním otcem, nýbrž nejprve je prověřována existence skutečností, které genetické otcovství vylučují. Budou-li zjištěny, hodnotí se dále skutečný zájem dítěte na uvedení právního stavu do souladu s realitou.⁴⁶ To vše by se mohlo udát i tehdy, byl-li by rovnou podán návrh na popření otcovství, tj. kdyby nebyla dvoufázovost.

Zadruhé se mi nezamlouvá, že oba návrhy může podat dítě nezletilé. Ačkoli je nutno brát zřetel i na jeho názor, jeho vyjádření by bylo více na místě v rámci souhlasného prohlášení (viz níže). Problémy to přináší i v praxi, kdy např. právní otec, jemuž již popěrná lhůta uplynula, podá jako zákonný zástupce dítěte jeho jménem návrh na vyslovení přípustnosti popření otcovství. ÚS SR rozhodl, že právo dle čl. 7 ÚPD předpokládá samostatné rozhodnutí dítěte, kterého desetileté dítě zřejmě nebude schopné, protože se danou problematikou nebude zabývat.^{47,48} Zakotvení hranice např. od 16 let věku by nic dobrého také nepřineslo, jelikož ani v tomto věku nemusí být jedinec dostatečně vyspělý pro posouzení všech následků svého jednání.⁴⁹

Z návrhu SOZ plyne, že výše uvedené výtky trápí i tamní odborníky. Právo dítěte popírat otcovství založené první domněnkou je dle jeho § 69 odst. 1 možné od zletilosti dítěte s objektivní lhůtou 3 let. Dozví-li se dítě o skutečnosti zpochybňující toto otcovství např. ve 20 letech, nemá jak jej zvrátit, neb § 83 návrhu SOZ se použije stejně jako § 793 OZ jen na otcovství založené druhou domněnkou.

Proto musím kladně hodnotit znění § 788 vládního návrhu OZ, dle něhož mohlo otcovství popírat dítě *„poté, co nabylo plné svéprávnosti, nejpozději však do jednoho roku od dosažení zletilosti, popřípadě do jednoho roku ode dne, kdy se dozvědělo o skutečnosti, která otcovství k němu zpochybňuje, pokud se o ní dozvědělo až po dosažení zletilosti.“* V souladu s nynějším § 30 odst. 2 OZ je zdůrazněno i přiznání svéprávnosti. Kombinace subjektivní i objektivní lhůty mi konvenuje proto, že ani v 19 letech nemusí být dítěti znám rozpor mezi právním otcovstvím a genetickou realitou, což však § 69 odst. 1 návrhu SOZ neřeší. Též je zvýrazněno, že dítě musí být po zjištění oněch skutečností vigilantní, neboť jinak by v úvahu připadal jen postup dle § 792 či 793 OZ. Schopnost subjektivní

---

⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. září 2009, č. j. II. ÚS 320/09-9

⁴⁷ Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. září 2009, č. j. II. ÚS 320/09-9.

⁴⁸ KS v Praze ve stejné názorové linii vyhodnotil, že čtyřleté dítě nemusí mít povědomí o tom, kdo je jeho genetickým otcem. Viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. září 2012, sp. zn. 21 Co 363/2012. Jeho názor posléze upřesnil NS. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013.

⁴⁹ Srov. ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 117. Komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 357 (§ 31).

lhůty prolomit lhůtu objektivní je vhodná i s ohledem na problémy s nemožností téhož u § 785 OZ.⁵⁰

Velmi oceňuji § 71 odst. 2 návrhu SOZ, protože určit otcovství ke zletilému dítěti souhlasným prohlášením bude možno jen s jeho souhlasem.⁵¹ Bude-li souhlasit, právní otcovství posléze nepopře. Popěrné právo s opět tříletou objektivní lhůtou bude mít dle § 78 odst. 1 návrhu SOZ toliko dítě, které v době souhlasného prohlášení bylo nezletilé a jehož názor neměl právo veta. Tento systém považuji za hodný následování co do podmínky souhlasu dítěte, kde bych v kontextu § 30 OZ místo zletilosti operovala s plnou svéprávností. Nezaváděla bych však další ustanovení řešící běh popěrné lhůty, jelikož díky dikci § 788 vládního návrhu OZ ho není zapotřebí.

Ustanovení § 788 vládního návrhu OZ, kterým navrhuji novelou obohatit OZ, bych de lege ferenda trochu doplnila. Zaprvé by šlo o povinnost následného určení otcovství dle § 783 OZ, leč jen s využitím analýzy DNA. Postup dle § 779 OZ totiž může vést k obcházení zákona,⁵² když by na místo právního otce nastoupil jiný muž, který by opět nebyl genetickým původcem dítěte.

Zadruhé (částečné) vyloučení popěrného práva dítěte v případě umělého oplodnění obdobně dle § 787 OZ. Při oplodnění gametou anonymního dárce je jasné, že právní a genetické otcovství nemůže být v souladu. V takové situaci je nutno lehce upozadit právo dítěte znát svůj původ a naopak zvýraznit právo anonymního dárce na utajení své identity, ledaže matka v kritické době souložila s jiným mužem a analýzou DNA bude zjištěno, že právě on je genetickým otcem dítěte.⁵³ Při oplodnění gametou muže, který s oplodněním vyslovil souhlas, bych dítěti stejně jako tomuto muži popěrné právo přiznala, neb je možné s pravděpodobností hraničící s jistotou genetické otcovství potvrdit či vyloučit.⁵⁴

Konečně zatřetí by mělo být vyřešeno procesní nástupnictví potomků dítěte po jeho smrti. Aktivní legitimaci k zahájení řízení o popření otcovství jejich právního děda bych jim neumožnila, nýbrž bych analogicky odkázala na § 784 odst. 2 OZ. Je nutno akcentovat, že jde o osobní právo dítěte a nikomu jinému nepřisluší jej uplatňovat.

---

⁵⁰ Viz níže kapitola 3.

⁵¹ Totéž již platí ve Švédsku. Viz *Family law* [online]. government.se, srpen 2013 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.government.se/information-material/2013/08/family-law/>>. Konkrétně viz bod 5. 1. 2.

⁵² PAVELKOVÁ: *Zákon o rodině...*, s. 566 (§ 96).

⁵³ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787).

⁵⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787). Viz také LOUDOVÁ Milada, SIEGLOVÁ, Zuzana. Metodiky analýzy DNA jednoznačně řeší otázku sporného otcovství. *Právo a rodina*, 2002, roč. 4, č. 4, s. 13.

2 Putativní otec

Obdobně jako není zakotveno popěrné právo dítěte, chybí v OZ i regulace aktivní legitimace putativního otce k tomu, aby popřel právní otcovství jiného muže k témuž dítěti.⁵⁵ Historicky to bylo mj. zdůvodňováno ochranou manželství před svévolným narušením třetí osobou, a to i tehdy, bylo-li zřejmé, že právní otcovství muže založené první domněnkou je v rozporu s otcovstvím genetickým.⁵⁶ Rovněž je zapotřebí podtrhnout, že i zde může být oním dítětem zletilý a plně svéprávný jedinec.

V žádném lidskoprávním dokumentu není výslovně zakotveno právo na to být právním rodičem, což předestřené záležitosti lidskoprávní rozměr neubírá, neboť spadá pod čl. 8 EÚLP. Na rozdíl od popěrného práva dítěte nebylo o popěrném právu putativního otce v návrhu OZ vůbec uvažováno, stejně tak jej nezohledňuje současný SZOR ani návrh SOZ. Tato problematika zjevně trápí zákonodárce mnohem méně, jestliže jim vůbec přišla na mysl. Není překvapením, že jej neřeší ani vládní návrh novely OZ.⁵⁷ Přitom se jedná o velice delikátní záležitost, kdy je muž, který je přesvědčen o svém genetickém otcovství, značně ztíženo až fakticky znemožněno utvořit soulad mezi právním a genetickým otcovstvím, nastalo-li již právní otcovství u jiného muže. Kvituji alespoň to, že může podat návrh dle § 783 OZ a podnět dle § 793 OZ.

2.1 Odepření nastoupení právního otcovství

Vzhledem k systému určování otcovství dle právních domněnek může nastat právní otcovství u muže geneticky nespřízněného s dítětem z několika důvodů.⁵⁸ V případě první domněnky se předně jedná o situace, kdy žena, ač vdaná, počne dítě s jiným mužem než se svým manželem. Přestože manželství může být několik let ryze formální, tzv. mrtvé,⁵⁹ i nadále pūjde o případ manželské nevěry, protože jsou stále manželi⁶⁰ a ti si mají být dle § 687 odst. 2 OZ věrni. Druhým způsobem je uzavření manželství během těhotenství s mužem, o němž žena věděla, že genetickým otcem nascitura není.⁶¹

U určení otcovství dle § 779 OZ pūjde většinou o případy, kdy žena souhlasně prohlásí otcovství s mužem, o kterém taktéž ví, že s dítětem, ať již narozeným či nenarozeným, geneticky

⁵⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

⁵⁶ Viz ELIÁŠ, Josef a kol. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: Orbis, 1970, s. 227 (§ 57).

⁵⁷ *Sněmovní tisk 642/0, část č. 1/8* [online]. psp.cz [cit. 7. února 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=642&CT1=0>>.

⁵⁸ V rámci řízení dle § 783 OZ, resp. dle § 417 a násl. ZŘS, je určení právního otcovství v rozporu s genetickým možné snad leda tehdy, soustředil-li by se soud jen na uskutečněnou soulož a pomínil by analýzu DNA. Jelikož takto založený právní poměr nelze popřít, nebude mu v této kapitole dále věnována pozornost.

⁵⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Sbližování a vzdalování slovenského a českého rodinného práva. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 2, s. 171.

⁶⁰ Žena si na to, že je vdaná, v jedné kauze o úpravě styku vzpomenua až před soudem. Srov. KOVÁŘOVÁ, Daniela. Otec biologický a matrikový. *Rodinné listy*, 2013, roč. 2, č. 7–8, s. 48.

⁶¹ Resp. vědět by to měla, vyjma např. soulože s více muži, kdy si bez analýzy DNA být jista nemůže.

spjat není. Pohnutkou může být snaha o tzv. vyblokování genetického původce dítěte z role právního otce,⁶² např. jako výraz odplaty za to, že se s ní partnersky rozešel, či že podal návrh dle § 783 OZ. Prozaičtější může být zajištění lepšího živatele pro dítě i pro ni, než je muž, s nímž dítě počala. Nejpikantnější souhlasné prohlášení by bylo dle § 777 OZ tehdy, popíral-li by správně své genetické otcovství manžel matky, avšak bez opory v realitě by jej prohlašoval muž odlišný od genetického otce. Soud ani matriční úřad nemají legálně dovoleno žádat od matky a otcovství prohlašujícího muže informace svědčící o tom, že právě oni dva dítě počali. Širší oprávnění má v tomto směru švédská „social welfare committee“, neb tamní obdoba souhlasného prohlášení k dítěti mladšímu 18 let je podmíněna jejím souhlasem, který udělí právě až po nabytí takového údaje. Nedospěje-li „social welfare committee“ ke kladnému závěru, je nutno určit otcovství soudem, který už může nařídít analýzu DNA.⁶³

Může se stát, že těhotná žena s genetickým otcem souhlasně prohlásí dle § 779 OZ, následně však uzavře manželství s jiným mužem, v němž porodí. Dřívější souhlasné prohlášení bude irelevantní.⁶⁴ Ustanovení § 72 odst. 2 návrhu SOZ přináší novinku, díky níž bude v tomto případě upřednostněna druhá domněnka otcovství, tj. právním otcem nebude matčin manžel.

Všechny situace mají společné to, že právní otcovství může popřít jen právní otec nebo matka. Zásah kohokoli jiného je vyloučen.^{65,66} Za této konstelace je nutno apelovat zejména na matku dítěte, protože ta má, resp. má mít, na rozdíl od právního otce takřka neotřesitelné povědomí o tom, s kým dítě zplodila. To, že své otcovství nepopře manžel či souhlasné prohlášení učinivší muž, ačkoli si je vědom nesouladu s genetickým otcovstvím, není podle mne tak závažné, jako když totéž neučiní matka.

Právo putativního otce bude nutno zkorigovat s ochranou dítěte, tj. bude nutné se soustředit na to, nakolik je dítě s právním otcem emocionálně spjato, zda vnímá jako otce jenom jeho či i putativního otce apod.⁶⁷ Rovněž bude nezbytné zkoumat pevnost rodinných vazeb mezi otcem sociálním a dítětem,⁶⁸ nebude-li sociální a právní otcovství reprezentováno jedním mužem.

---

⁶² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 779).

⁶³ *Family law* [online]. government.se, srpen 2013 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.government.se/information-material/2013/08/family-law/>>. Konkrétně viz body 5. 1. 2. a 5. 1. 3.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10. Dítě se narodilo v manželství, souhlasné prohlášení učiněné notářským zápisem před porodem na určení otcovství nemělo vliv. Od tohoto nedostatku bude při dalších odkazech na rozhodnutí odhlédnuto, jelikož nulový efekt by mělo, i kdyby bylo učiněno před příslušným orgánem.

⁶⁵ Viz kapitola 1.

⁶⁶ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10. V tomto směru bylo pokrokové Bulharsko, kde mohl v 60. letech 20. století popřít uznané otcovství každý, kdo prokázal právní zájem. Viz MÁŠILKO, Vilém, VANĚČEK, Stanislav. *Určování otcovství v evropských právních řádech. Komparativní studie*. Praha: SEVT, 1969, s. 87.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. II. ÚS 4160/12.

⁶⁸ GROCHOVÁ, Martina. Spontánně vznikající sociální rodičovství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 3, s. 242.

Stranou pozornosti zřejmě nezůstane ani materiální stránka věci, tj. co se týče hmotného a finančního zajištění dítěte, nesmí to však být jediným hlediskem zkoumání.⁶⁹

2.2 Současný stav

Domoci se souladu právního a genetického rodičovství je pro putativního otce kardinální otázkou zejména kvůli nastavení regulace příbuzenství v OZ. V § 771 OZ je mj. zdůrazněn genetický aspekt rodičovství. Z existence pouze tohoto ustanovení by mohla plynout až nepotřebnost dosažení souladu genetického a právního rodičovství, neb § 771 OZ upřednostňuje to prvé. Systém domněnek určujících otcovství se nicméně tímto prohlášením neřídí, resp. genetická vazba není krom dokazování dle § 783 odst. 2 OZ nikterak řešena. To ovlivňuje nejen celou rodinněprávní úpravu OZ, ale i regulaci práva dědického,⁷⁰ jelikož např. rodiči jsou míněny osoby, které jsou uvedeny v rodném listu dítěte,⁷¹ nikoli jeho genetičtí původci. Jinak řečeno kde se v OZ hovoří o příbuzenství osob, až na výjimky je genetická vazba opomíjena.

Stejně jako u absence popěrného práva dítěte Šínová mluví o deklaratorním rozhodnutí o existenci genetické vazby.⁷² Vzhledem k výše uvedenému ovšem ani toto rozhodnutí genetickému otci v jeho věci příliš nepomůže, protože zápis v knize narození zvrácen nebude.⁷³ Jako jediné řešení, jak by mohl mít putativní otec kontakt s dítětem, aniž by byl jeho právním otcem, vidí v § 927 OZ, který neoperuje pouze s příbuzenstvím právním, avšak zohledňuje i emocionální vazbu mezi těmito dvěma osobami.⁷⁴

Problém nastává, když genetický otec s dítětem nemá vytvořeno emocionální pouto, neboť jej neměl kdy utvořit.⁷⁵ V nejlepším zájmu dítěte je tento kontakt navázat, pokud o to genetický otec stojí a bude-li mít na dítě kladný vliv.⁷⁶ Westphalová odkazuje na rozhodnutí ESLP,⁷⁷ v němž k určení styku s genetickým, ne právním, otcem došlo. Sama ovšem uzavírá, že v intencích OZ toto možné není. Pokud by k tomu i tak došlo, „bylo by nutné v řízení o určení styku posuzovat i fakticitu tvrzení o biologickém otcovství.“⁷⁸ K tomuto závěru ostatně dříve

---

⁶⁹ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 159.

⁷⁰ Srov. např. § 1635 a násl. OZ.

⁷¹ § 29 písm. d) ZM.

⁷² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

⁷³ Určovací žalobou nebude dosaženo ani popření otcovství manžela matky, neb to není vhodný procesní instrument. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013.

⁷⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

⁷⁵ Viz nálezn Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10. Viz též usnesení Ústavního soudu ze dne 24. února 2015, sp. zn. I. ÚS 3952/14. Vztah putativního otce s matkou trval 6 let, rozešli se až po narození dítěte, putativní otec byl u porodu. Matka posléze souhlasně prohlásila otcovství s jiným mužem, za kterého se pak i provdala.

⁷⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1174 (§ 927).

⁷⁷ Rozsudek ESLP ze dne 21. prosince 2010, *Anayo v Německo*, 20578/07. Ve věci však nešlo o popření otcovství.

⁷⁸ WESTPHALOVÁ: *Občanský zákoník II*, s. 1174 (§ 927).

dospěl i ÚS, když trval na prokázání genetického otcovství před tím, než dojde k realizaci styku s dítětem.⁷⁹

V důsledku margin of appreciation principiálně nevádí,⁸⁰ že OZ nezavedl popěrné právo putativního otce, pokud by měl tento k dispozici jiný nástroj, pomocí něhož by vybalancoval své právo na to být právním rodičem s nejlepším zájmem dítěte a dosáhl tak „optimální ochrany zájmů všech zúčastněných“.⁸¹

Putativní otec má v současnosti jen jedinou možnost, jak zvrátit právní otcovství jiného muže, a to podání podnětu dle § 793 OZ.⁸² Je třeba říci, že to není optimální řešení. Předně se § 793 OZ zaobírá jen otcovstvím určeným druhou domněnkou a nepostihuje případy, kdy je právní otcovství genetickému otci upřeno domněnkou prvou. Zadruhé podáním podnětu se žádné řízení nezahajuje, je plně na uvážení soudu, zda bude mít potřebné předpoklady za splnění a řízení iniciuje. Nestane-li se tak, právní otcovství jiného muže putativní otec již neovlivní. Důležitým hlediskem úspěšnosti putativního otce je jistě argumentace v podnětu, popř. přiložené důkazní prostředky, z nichž bude existence genetické vazby k dítěti více než patrná, např. analýza DNA. Lze mít pouze naději, že soudy budou k podnětům putativních otců více pozorní a nebudou pokračovat v kritizované praxi NSZ za účinnosti ZOR.

ZOR byl podroben kritice, neb práva putativního otce byla „chráněna povážlivě málo“.⁸³ Žel, z výše uvedeného plyne, že je tomu tak i nyní. Právě kvůli chybějícímu alternativnímu postupu, jímž by mohl putativní otec pracovat na sociální vazbě se svým dítětem, neshledávám českou regulaci souladnou s EÚLP. Dospívám tak k závěru, že by v OZ mělo být zakotveno popěrné právo putativního otce.

2.3 Popěrné právo

V návaznosti na názor vyslovený výše je nutno stanovit podmínky, za nichž by mohl putativní otec své popěrné právo uplatnit. Nejprve je zapotřebí vyřešit běh a délku popěrné lhůty. Je zapotřebí akcentovat, že putativnímu otci nemusí být známo, že již byl určen právním otcem jiný muž, např. proto, že mu tuto skutečnost matka dítěte nesdělila, ani přesné datum porodu. Byla-li by stanovena objektivní popěrná lhůta, tento muž by nebyl s to určit její konec. Oproti tomu absence jakékoli lhůty by mohla mít negativní dopad na stabilizované rodinné poměry. Proto pléduji za lhůtu subjektivní, jako ideální se mi jeví délka jednoho roku od zjištění

---

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. II. ÚS 868/12.

⁸⁰ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785). Viz také GROCHOVÁ: *Spontánně vznikající...*, s. 240.

⁸¹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

⁸² Viz kapitola 5.

⁸³ ZEMANDLOVÁ, Anna. In ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, s. 105.

skutečností, které svědčí o jeho genetické vazbě s dítětem. Objektivní lhůta by byla zbytečně přísná a zapříčinila by leda více návrhů dle § 792 OZ.

Ačkoli jsou hlasy pro zavedení popěrného práva putativnímu otci,⁸⁴ jen málo autorů přichází s návrhem budoucí regulace. Výjimkou je např. Šínová, jež poukazuje na § 1600 odst. 1 BGB, kde je vyhovění návrhu putativního otce podmíněno jednak osvědčením jeho genetické vazby k dítěti, jednak prokázáním neexistence sociálního pouta mezi dítětem a právním otcem.⁸⁵ Domnívám se, že toto je postup hodný rozboru.

Genetické přibuzenství je tím, na čem bude putativní otec svůj nárok zakládat. Při tzv. anonymním či domácím testu DNA může provést stěr z dutiny ústní své i dítěte sám.⁸⁶ Pro dítě je to příhodnější než odběr krve, někdy bude zapotřebí užít jako vzorek vlasy či nehty.⁸⁷ Obtíže s prokazováním genetické vazby bude mít putativní otec tehdy, nebude-li moci odběr provést, např. kvůli nemožnosti styku s dítětem. Soud sice může dle § 127 odst. 4 OSŘ nařídít matce i dítěti, aby se podrobily odebrání vzorku DNA, nýbrž jen tehdy, nebude-li zjevné, že je takový postup nadbytečný. ÚS dovodil, že před uložením takové povinnosti je nezbytné zjistit názor povinných. Dále kladl soudu požadavek, aby se náležitě vypořádal s tím, proč má za to, že je analýza DNA pro rozhodnutí v meritu věci klíčová.⁸⁸

Judikát ÚS se dá aplikovat i na řešenou otázku. Putativní otec tak bude muset co nejpřesvědčivěji soudu prokázat, že s matkou dítěte v kritické době souložil, protože i když může k otěhotnění dojít i bez soulože, zde o tento postup zřejmě nepůjde. Nerozhodné by mělo být, jestli k souloži došlo během partnerského vztahu či nikoli. V opačném případě by to mezi putativními otci činilo nedůvodné rozdíly. Kdyby soud nařizoval provedení znaleckého dokazování i tehdy, neměl-li by alespoň elementární přesvědčení o pravdivosti mužova tvrzení, nebylo by to jednak ekonomické procesně a pro muže z důvodu § 141 odst. 1 OSŘ ani finančně,⁸⁹ jednak by hrozil zásah do práv chráněných čl. 8 odst. 1 EÚLP i čl. 10 Listiny.

Nyní je nutno zaměřit pozornost na sociální vazbu mezi právním otcem a dítětem, resp. na zájem dítěte na popření právního otcovství. Na rozdíl od BGB bude v kontextu ZŘS nutná aplikace vyšetřovací zásady, tj. putativní otec bude mít toliko důkazní povinnost, nikoli

---

⁸⁴ Kornel píše o zakotvení „alespoň omezené aktivní legitimace“. Viz KORNEL, Martin. Popření otcovství. In ŽATECKÁ, Eva a kol. (eds). *Cofola 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 105. Králíčková hovoří o mezeře v zákoně. Viz KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 572 (§ 785).

⁸⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

⁸⁶ *Testy otcovství* [online]. dnacentrum.cz [cit. 7 února 2016]. Dostupné na <<http://www.dnacentrum.cz/sluzby/>>.

⁸⁷ LOUDOVÁ, SIEGLOVÁ: *Metodiky...*, s. 15.

⁸⁸ Šlo o popírání otcovství manžela matky. Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2014, sp. zn. II. ÚS 2964/12, III. právní věta.

⁸⁹ Cena zhotovení znaleckého posudku se pohybuje od 11 000 Kč výše. Viz *Testy otcovství* [online]. dnacentrum.cz [cit. 7 února 2016]. Dostupné na <<http://www.dnacentrum.cz/sluzby/>>.

břemeno.⁹⁰ V podstatě mohou nastat tři varianty. Dítě buď 1) genetického rodiče nezná a emocionálně tíhne k tomu právnímu, nebo 2) považuje genetického otce za rodiče sociálního, ale otcem právním je někdo jiný, nebo je 3) právní, sociální a genetické rodičovství je reprezentováno třemi různými muži.

Dle ESLP genetická vazba mezi mužem a dítětem sama o sobě nepožívá ochrany dle čl. 8 EÚLP, nýbrž k ní musí přistoupit i sociální aspekt.⁹¹ Je tedy nutné zdůraznit zejména to, jestli popřením otcovství nebude zasazeno do vztahu ve variantě ad 1). Na ÚS se v minulosti obrátil putativní otec, který napadal právní otcovství manžela matky dítěte, jež měl za své genetické. S matkou dítěte měl partnerský vztah, zatímco byla vdaná. Před porodem souhlasně prohlásili otcovství, avšak z důvodu přednosti první domněnky nemělo prohlášení významu. Putativní otec si nechal zpracovat tzv. anonymní test otcovství, dle něhož byl na 99,8 % genetickým otcem dítěte. Matka i její manžel tvrdili opak a proto ani jedním z nich nebylo právní rodičovství zpochybněno, navíc dítě si s putativním otcem nevytvořilo rodinnou vazbu dle čl. 8 odst. 1 EÚLP. Proto ÚS ústavní stížnost odmítl, neb „nebyl jakýkoliv důvod, aby čistě biologické rodičovství v přezkoumávané věci převážilo nad sociálním a právním vztahem; žalobci tedy z důvodu zájmu dítěte na stabilizovaném rodinném prostředí nelze přiznat hmotněprávní oprávnění, jehož se dovolává.“⁹²

S ÚS do jisté míry souhlasím, neboť se nedomnívám, že by genetický otec měl mít vždy se svým popěrným návrhem úspěch, protože v zájmu dítěte je mít harmonickou a fungující rodinu, která by mohla být tlakem otce genetického narušena. Na druhou stranu není na místě jeho návrh zcela zamítnout, jelikož právní otcovství skutečně nekoresponduje s tím genetickým.

Ve světle současné české regulace tak vidím následující řešení. Nebude-li právní otec plnit i roli rodiče sociálního [tj. varianta ad 2) nebo 3)], bude na místě návrhu vyhovět a odpovídajícím způsobem zasáhnout i do RO apod. Naproti tomu v případě varianty ad 1) bude adekvátní toliko vyslovit, že navrhující putativní otec je otcem genetickým, avšak do právního otcovství a tím pádem i RO nezasáhnout, neboť není důvod nabourávat stabilizované rodinné poměry. Zároveň by však mělo být určeno, že genetický otec má právo být informován o zdravotním stavu dítěte, jeho školním prospěchu atd., což by vykompenzovalo to, že o něm nemůže rozhodovat jako zákonný zástupce. Dále pak, pochopitelně se zřetelem k názoru dítěte, upravit styk.⁹³

Grochová upozorňuje na situaci, kdy by při neschopnosti matky o dítě pečovat, např. kvůli nemoci či úrazu, genetický otec dítě do péče přes svou snahu nedostal, neb by o něj pečoval

---

⁹⁰ Viz KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, HAMUEÁKOVÁ, Klára, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 31.

⁹¹ Rozsudek ESLP ze dne 15. prosince 2011, *Schneider v Německo*, 17080/07, bod 80.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10.

⁹³ Jenž by se ze začátku odehrával např. v poradnách pro rodinu.

jeho otec právní.⁹⁴ Dle ní je tato pozice pro genetického otce nepříznivá.⁹⁵ Subjektivně to tak jistě může genetický otec cítit, je ovšem nutno mít na paměti rodičovství sociální, byť nelze pominout ani fakt, že během doby se mohlo sociální rodičovství z pohledu dítěte rozšířit na oba muže rovnocenně či dokonce na genetického více než na právního, což soud musí zohlednit. Nadto by soudu nic nebránilo v tom, aby genetickému otci rozšířil styk. Tím pádem nelze apriori hovořit o zvýhodněním otci právním na úkor otce genetického.

---

⁹⁴ Tj. varianta ad 1).

⁹⁵ GROCHOVÁ: *Spontánně vznikající...*, s. 240.

3 Popírání otcovství dle domněnek

V souladu s předchozí právní úpravou reprezentovanou ZOR lze otcovství popírat, bylo-li určeno porodem dítěte v manželství nebo souhlasným prohlášením ženy a muže. Nově lze za podmínek § 787 OZ popírat právní otcovství k dítěti narozeného svobodné ženě, jež podstoupila umělé oplodnění.⁹⁶

Jak již bylo v úvodu této práce řečeno,⁹⁷ jejím smyslem není problematika určování otcovství, byť se jí v kontextu např. § 777 OZ vyhnout nelze. Ze stejného důvodu se budu § 783 OZ zabývat jen letmo. Celé ustanovení není domněnkou, byť bývá označováno jako domněnka třetí či dokonce pátá,⁹⁸ leč tou je jen § 783 odst. 2 OZ sloužící k ulehčení dokazování.⁹⁹ Nebude-li soud svou pozornost upínat jen k souloži, jak mu naznačuje § 783 odst. 2 OZ, nýbrž vezme-li do patrnosti i jiné skutečnosti, jako např. analýzu DNA, mělo by být nade vší pochybnost jasné, že takto určený otec je genetickým původcem dítěte. Kvůli tomu nelze takto určené otcovství popírat. Principiálně si nemyslím, že je absence popěrného práva problémem.¹⁰⁰ Dle § 30 odst. 1 ZŘS je přípustné dovolání, tedy je předpoklad, že pochybení soudu nalézacího a případně i odvolacího bude NS napraveno.¹⁰¹ Šínová procesualisticky dodává, že česká úprava i nadále nevyřešila úskalí kauz typu Paulík, neb nedala právnímu otci žádný nástroj k tomu, aby mohl dosáhnout alespoň obnovy řízení, tj. právní otcovství takového muže je nezvratné.¹⁰²

3.1 První domněnka

Ve vztahu k první domněnce byla za ZOR palčivým problémem subjektivní popěrná lhůta manžela matky, kterou ani ÚS neshledal ústavně konformní,¹⁰³ což vyvolalo pozitivní ohlas.¹⁰⁴ Nyní již jde o kombinaci subjektivní a objektivní lhůty, avšak kritika neustala. Publikován byl názor, dle něhož je délka objektivní lhůty příliš krátká a nereflektující, že ke skutečnosti odůvodňující právní zájem na popření otcovství může dojít mnohem později než po šesti letech.¹⁰⁵ S tím je sice nutno principiálně souhlasit, na druhou stranu ani její prodloužení nebo

⁹⁶ Založení právního otcovství oproti mateřství, které je dle § 775 OZ dáno porodem, není složitější jen v ČR. Srov. FORDER, Caroline, SAARLOOS, Kees. The establishment of parenthood. A story of successful convergence? *Maastricht Faculty of Law Working Paper*, 2007, č. 1, s. 11. Dostupné na <<http://digitalarchive.maastrichtuniversity.nl/fedora/get/guid:665c7de2-768d-455d-99c1-a5e6e16fb98a/ASSET1>>

⁹⁷ S ohledem na rozsah práce není věnována pozornost § 782 OZ.

⁹⁸ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 305 (§ 783).

⁹⁹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 783).

¹⁰⁰ Odlišně SCHÖN, Monika. Lhůty pro popírání otcovství. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2012. Biologické a sociální rodičovství versus rodičovství právní*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1325.

¹⁰¹ Též v SR je nutno jít cestou opravných prostředků, popření možné není. Viz rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 5. února 2013, sp. zn. 12P/16/2012.

¹⁰² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 783).

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09.

¹⁰⁴ Viz ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 168.

¹⁰⁵ SCHÖN: *Lhůty...*, s. 1324.

dokonce její zrušení nemusí přinést kýžený efekt. Schön uváděný odkaz na kauzu Paulík se díky § 792 OZ dle mého mínění míjí účinkem.¹⁰⁶

Ve světle § 89 SZOR a § 65 odst. 3 návrhu SOZ, kde je tříletá, resp. roční subjektivní lhůta s podobně vymezeným počátkem jako v § 788 OZ, avšak žádná objektivní, by se mohlo nabízet východisko vyhovující předestřenému názoru Schön. Oproti OZ ani jeden z těchto předpisů nereflktuje podání návrhu po uplynutí popěrné lhůty, což do jisté míry absenci objektivní lhůty vynahrazuje. Kombinace delší subjektivní lhůty a žádné objektivní spolu s prominutím jejího marného uplynutí by dle mne hrozila zásahem do stabilizovaných rodinných poměrů.^{107,108} Je tudíž potřeba apelovat na vigilanci manžela matky, aby případné pochybnosti svého genetického otcovství řešil zavčas.

Přibližně 15 % dětí je geneticky nespřízněno se svým právním otcem určeným první domněnkou.¹⁰⁹ Není ale zapotřebí v tom vždy vidět utajenou manželčinu nevěru a oklamaného otce, který vychovává dítě geneticky někoho jiného. Pomineme-li případy obcházení ustanovení OZ o osvojení, lze tak svérázně řešit i mužovu neplodnost, když blahosklonně svolí, aby se jeho žena za účelem otěhotnění intimně sblížila s jiným mužem. Rovněž se může stát, že se dozví o skutečnosti zpochybňující jeho genetické otcovství, třeba i v rámci objektivní lhůty, rozhodne se však otcovství nepopřít, např. z důvodu vybudovaného sociálního pouta s dítětem. Byť by byl opak pro putativního otce příznivější, není vhodné do tohoto vztahu autoritativně zasáhnout.¹¹⁰

Nutno dodat, že též při popírání otcovství dle § 785 odst. 2 OZ je nezbytné brát v potaz běh subjektivní lhůty a nepopřením otcovství projevenou vůli manžela. Duševně zdravému právnímu otci, kterému subjektivní lhůta uplynula a jehož stav až později zavedl příčinu k omezení svéprávnosti, by opatrovník pro tento účel ani být jmenován neměl, protože opatrovanec už nemá právo, které by za něj mohl opatrovník realizovat.¹¹¹ Přípuštěním teze, že rozhodující je jen lhůta objektivní,¹¹² by byl ve svéprávnosti posléze omezený právní otec oproti jiným manželům zvýhodněn, neb by zde byly dvě osoby, tj. on a opatrovník, schopné realizovat popěrné právo otce určeného první domněnkou. Oba by měli 6 měsíců na to, aby podali popěrný návrh; otec standardně od zjištění, že jeho žena povila dítě, opatrovník od jmenování. Mám za to,

---

¹⁰⁶ Viz SCHÖN: *Lhůty...*, s. 1324.

¹⁰⁷ Navíc by tím byl popřen samotný smysl popěrných lhůt. Viz KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 574 (§ 785).

¹⁰⁸ Schön oponuje i Winterová preferující krátkou popěrnou lhůtu. Analýza DNA, která by byla jediným podkladem pro opožděné popření otcovství „sice nezvratně stvrzuje či vyvrací otcovství biologické, nikoli však otcovství právní.“ WINTEROVÁ, Alena. Otcovství (úvaha). In WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan (eds.). *Pocťa Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: Wolter Kluwers, 2009, s. 606.

¹⁰⁹ CHALUPA, Luboš. Obsolence popření otcovství manželem matky. *Aplikace práva*, 2013, roč. 1, č. 1, s. 6.

¹¹⁰ Viz kapitola 2.

¹¹¹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 785).

¹¹² Takový názor zastává Králíčková. Viz KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 575 (§ 785).

že i zde je nutno akceptovat fakt, že právní otec své otcovství nezpochybnil, i kdyby bylo na výsost jasné, že genetickým otcem není.

Vrátím-li se k popírání rodičovství samotným otcem, jiná situace nastane, bude-li tento proti svému právnímu otcovství brojit, jako tomu bylo v kauze řešené NS.¹¹³ Bývalý manžel matky, jenž byl určen otcem dle první domněnky, poté, co pojal podezření o nesouladnosti právního a genetického otcovství, si nechal zpracovat anonymní test DNA, jenž jeho pochyby potvrdil, stejně jako následný revizní znalecký posudek. Dokonce i matka prohlásila, že genetickým otcem opravdu není. Proto je pro mne až zarážející argumentace KS v Praze, dle něhož „ani nesporné tvrzení a ani provedený test nevytvářejí v řízení o osobním stavu dostatečný skutkový podklad pro vyslovení závěru, že biologické otcovství manžela, jemuž svědčí první domněnka otcovství, je vyloučeno.“¹¹⁴ Svůj závěr podpořil tím, že matka nechce sdělit identitu skutečného genetického otce, který ani o dítě nestojí, a že právní otec je i sociálním rodičem.

I když právní otec se svým návrhem nemohl být úspěšný kvůli zmeškané popěrné lhůtě, názor KS nelze jen tak přejít. Do jisté míry chápu jeho obavu z možných nekalých úmyslů právních rodičů, obzvláště byla-li by jejich shoda na nesouladu právního otcovství s realitou náhlá. Zde matka sice právního otce dle něj oklamala tvrzením, že je genetickým otcem, avšak hned ve vyjádření k žalobě byla s bývalým manželem zajedno. Nemohu se však ztotožnit s tím, že ani analýza DNA není hodnověrným podkladem pro popření otcovství. Nejsm s to pochopit, co ještě by si KS v Praze přál za důkazní prostředky, aby mohl rozhodnout o popření otcovství. Je třeba vzít v úvahu, že ani sociální rodičovství či neuvedení genetického otce nemůže zapříčinit zamítnutí návrhu na popření otcovství. Jestliže muž spolehlivě prokáže genetickou nespřízněnost s dítětem, není v pořádku jej nutit v tomto vztahu setrvat. Krom dotčení muže v jeho právu dle čl. 8 odst. 1 EÚLP a dítěte v právu znát svůj původ¹¹⁵ by byla ohrožena i sociální vazba mezi nimi, jejímuž zachování popření právního otcovství nebrání. Nadto by byl negován smysl celé konstrukce popírání otcovství.

At' už tedy bude právní otec popírat své otcovství ve lhůtě nebo se domáhat prominutí jejího zmeškání, nerozhodno, zda bylo založeno první či druhou domněnkou, klíčovou roli bude hrát jeho argumentace zdůvodňující vyloučení jeho genetického otcovství, resp. proč je „krajně pravděnepodobné“.¹¹⁶ Přestože je v § 786 odst. 2 OZ stejně jako v § 783 odst. 2 OZ vyzdvížena soulož a její prokazování, nebylo by v souladu s recentní medicínou, aby se soud soustředil jen na

---

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013.

¹¹⁴ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. září 2012, sp. zn. 21 Co 363/2012.

¹¹⁵ Díky absenci svého popěrného práva by nemohlo podat návrh dle § 783 OZ.

¹¹⁶ HADERKA, Jiří. Vyvrátitelnost domněnky otcovství v zákoně o rodině. *Socialistická zákonnost*, 1964, roč. 12, č. 3, s. 33.

tento akt, který sám o sobě o ničem nevyovídá.¹¹⁷ K tomu je nutno přičíst fakt, že není možné zpětně určit přesné datum početí.¹¹⁸ Tudíž i když soud zjistí, že soulož mezi manžely proběhla přibližně v době otěhotnění, nebude to zdaleka přesné, jako analýza DNA.

Na druhou stranu, jak již bylo uvedeno výše, k otěhotnění není soulož nezbytná. Frintová připomíná případ, kdy nedošlo přímo k souloži, nicméně díky sexuální aktivitám muž ejakuloval. Žena si pak bez mužova vědomí sperma zavedla do pochvy a otěhotněla.¹¹⁹ Trval-li by soud na prokázání toliko soulože, nastal by dle prezentované situace paradoxní stav, kdy by své právní otcovství úspěšně popřel i genetický otec jen proto, že k souloži nedošlo.¹²⁰

Období, kdy manžel matky mohl maximálně poukazovat na její sexuální aktivity s jinými muži, svou neplodnost či nepřítomnost v době, kdy došlo k početí, je našťastí minulostí. Jednou z prvních vědeckých metod zkoumání genetické vazby bylo vyšetřování krvinek.¹²¹ Zajímavá je antropogenetická expertíza, která mj. studovala barvu duhovky.¹²² Panuje shoda na tom, že analýza DNA je nejspolehlivější způsob zjištění genetického původu s odchylkami v řádu desetin procent. Byť nemůže být z logiky věci přesná u jednovaječných dvojčat, která mají DNA takřka totožnou,¹²³ v současnosti lepší řešení neexistuje.

Manžel matky, stejně jako právní otec určený druhou domněnkou, pravděpodobně nebude mít na rozdíl od putativního otce potíže se získáním DNA dítěte pomocí bukalního stěru, nepůjde-li o situaci, kdy muž s dítětem není v kontaktu, např. kvůli partnerskému odloučení. Musí zohlednit i věk dítěte, které by mělo mít alespoň 6 týdnů.¹²⁴ Přestože je i s přihlédnutím k procesní ekonomii vhodné přiložit výsledky analýzy DNA již k popěrnému návrhu, nelze to po popírající osobě, tj. ani po matce, vzhledem k absenci specifikujícího ustanovení vyžadovat.¹²⁵

Popřít své právní otcovství může muž dle § 786 odst. 2 OZ i tehdy, nepodepře-li své tvrzení žádným důkazním prostředkem, neboť je do jisté míry zvýhodněn kvůli brzkému

---

¹¹⁷ CHALUPA: *Obsolence...*, s. 7.

¹¹⁸ ŠULC, Jan. *Odpovědná* [online] gest.cz, 2. dubna 2006 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<https://www.gest.cz/cz/odpoved.php?od=3&poj=363>>.

¹¹⁹ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník ...*, s. 307 (§ 783).

¹²⁰ Na věc je třeba nahlížet i z opačné perspektivy, kdy bude muž de facto bez svého vědomí tímto zvláštním chováním ženy učiněn genetickým otcem a posléze dle § 783 OZ určen i právním. Byť nesouložil, soud by se s jeho tvrzením spokojit neměl, protože i v tomto kuriózním případě je nutno zohlednit právo dítěte znát svůj původ. Viz ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 783). Chalupa by naopak takového muže za otce s poukazem na absentující soulož i souhlas s umělým oplodněním nepokládal. CHALUPA, Luboš. Sporné otcovství zemřelého při umělém oplodnění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 9, s. 49.

¹²¹ VACURA, Jiří. K některým otázkám znaleckých posudků vyžadovaných ke zjištění otcovství. *Socialistická zákonost*, 1978, roč. 26, č. 5, s. 296.

¹²² HADERKA, Jiří. Soudobé lékařství a jeho význam pro právní úpravu určování otcovství. *Právní obzor*, 1975, roč. 58, č. 7, s. 614.

¹²³ LOUDOVÁ, SIEGLOVÁ: *Metodiky...*, s. 14.

¹²⁴ LOUDOVÁ, SIEGLOVÁ: *Metodiky...*, s. 15.

¹²⁵ Soud jmenuje znalce, jenž analýzu DNA provede. Do odůvodnění rozsudku pak uvede znaky, ve kterých ani jedna alela dítěte nepochází od právního otce, resp. které alely nemá právní otec s dítětem společné. Viz rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 16. července 2015, sp. zn. 42 Nc 5002/2015.

narození dítěte po svatbě. Odpovědnost za zjištění skutkového stavu bude dle vyšetřovací zásady v § 20 odst. 1 ZŘS tížit soud, tudíž právní otec ani ti, vůči nimž je popíráno, neponesou důkazní břemeno.¹²⁶

Právě proto je na soud apelováno, aby se nespokojil jen s otcovým vyjádřením, nebude-li matka aktivně brojit pro zachování právního otcovství. V opačném případě by mohl připustit, aby právní otcovství popřel i genetický původce dítěte.¹²⁷ Ještě více by měl soud dbát na zjištění nesouladu mezi genetickým a právním rodičovstvím, bude-li otec popírat kvůli smrti matky pouze vůči dítěti, které bude mít jen stěží povědomí o předmanželské souloži či o mužově znalosti těhotenství snoubenky.

Z výše uvedeného textu by mohlo zdánlivě plynout, že popírat otcovství může jen právní otec. To samozřejmě není díky § 789 OZ pravda, ačkoli je nutno dodat, že v literatuře i judikatuře se převážně řeší popěrné návrhy mužů. Popěrné právo matky dle § 789 OZ nevzbuzuje takové kontroverze jako to dle 791 OZ.¹²⁸ Dá se předpokládat, že u matky bude snaha o nastolení souladu mezi genetickou realitou a právním rodičovstvím o to silnější, jelikož bude vědět, s kým dítě počala. Ani zde nesmí být popření na překážku, že genetický otec o dítě nejeví zájem či je nemajetný,¹²⁹ tj. že popřením otcovství právního nebude mít dítě do případného určení dle § 783 OZ živitele.

Specifickou a kladně přijímanou¹³⁰ variantou popření otcovství je „konverze prvé domněnky ve prospěch druhé“,¹³¹ tj. postup dle § 777 OZ. Oproti § 58 ZOR bylo precizováno tak, že jeho prostřednictvím nedojde jen k popření otcovství manžela matky, nýbrž zároveň i k určení právního otcovství u souhlasného prohlášení učinivšího muže. I nadále není potřeba soudního rozhodnutí, neboť postačí toliko protokol o provedeném prohlášení, s čímž mají bohužel problém některé matriční úřady.¹³² Návrh SOZ jde podobnou cestou a rovněž v § 66 odst. 2 požaduje současné určení otcovství, avšak prohlášení je možné až po rozvodu, po kterém též muselo dojít k narození dítěte, stejně jako tomu bylo v § 58 ZOR. Snahu slovenského zákonodárce oceňují, poněvadž v SZOR tento zjednodušený postup umožněn není.

Při rozvodu manželství musí být vyřešeny poměry dítěte pro dobu po rozvodu, protože právně je jeho otcem stále manžel matky, neb jeho otcovství dosud nebylo rozsudkem popřeno. Na nějakou dobu tak bude díky § 777 odst. 3 OZ právní otcovství nekorespondovat s otcovstvím

¹²⁶ Odlišně FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 319 (§ 786).

¹²⁷ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 786).

¹²⁸ Viz níže podkapitola 3.3.

¹²⁹ Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 29. října 2015, sp. zn. 42 Nc 5001/2015.

¹³⁰ Viz SVOBODA, Karel. Souhlasná prohlášení o otcovství podle § 415 a § 416 z. ř. s. *Rekodifikace a praxe*, 2014, roč. 2, č. 9, s. 12.

¹³¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 533 (§ 777).

¹³² ŠÍNOVÁ, Renáta. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 44, č. 12, s. 55.

genetickým. Nesoulad však může být dán i po aplikaci § 777 OZ, jelikož se dbá na naplnění toliko formálních předpokladů, mezi něž genetická vazba nepatří, tj. i tímto způsobem může být vyblokován putativní otec dítěte.¹³³ Je upozorňováno, že tímto prohlášením nedochází ke stavení popěrných lhůt dle § 785 ani § 789 OZ, tudíž může teoreticky dojít k tomu, že se právní rodič spokojí s tím, že se právní rodičovství vyřeší § 777 OZ až po rozvodu, k čemuž ovšem nedojde, subjektivní popěrná lhůta marně uplyne a posléze některá ze zbylých dvou osob své prohlášení vezme zpět. Doporučuje se proto podat návrh dle § 785 či § 789 OZ a zároveň dle § 777 OZ.¹³⁴

Není-li matka nebo jiný muž, je-li někdo takový, svolný k postupu dle § 777 OZ, nastává pro manžela matky potíže, že ač nemusí být ani sociálním, neřkuli genetickým otcem, bude otcem právním. Nemá žádnou šanci, jak odmítnout nástup první domněnky. Vdaná žena sice nemá výslovně zakázáno činit prohlášení dle § 779 OZ k nasciturovi, nicméně existence manželství je formální náležitostí, jež by si orgán dle § 779 odst. 2 OZ měl zkontrolovat.¹³⁵ Porodem v manželství je účinkům druhé domněnky zabráněno.¹³⁶ Tomu se částečně snaží zabránit § 72 odst. 2 návrhu SOZ, jenž se však vztahuje toliko na porod v manželství uzavřeném až po souhlasném prohlášení s jiným mužem.

Právního otce nezachrání ani podání návrhu na rozvod manželství, neboť i když řízení o rozvod trvá, ba i když je manželství rozvedené, může být právně rodičem dítěte, které se v rámci ochranné doby narodilo jeho bývalé manželce. Proto je voláno po změně regulace, aby k ukončení první domněnky nedocházelo až uplynutím 300. dne ode dne právní moci rozsudku o rozvodu manželství, nýbrž právě dnem právní moci.^{137,138} OZ totiž v § 757 odst. 1 písm. a) vyžaduje, aby spolu manželé půlrok nežili, což je vykládáno i jako sexuální inaktivita mezi manželi, na druhou stranu je připuštěn vznik právního otcovství k dítěti narozenému 9 měsíců od rozvodu.¹³⁹ Jelikož těhotenství ženy netrvá 15 měsíců, je v příkrém rozporu s realitou, aby byl bývalý manžel matky genetickým původcem dítěte. Důsledkem je nejen zásah do statusu muže, který je de facto otcem proti své vůli, ale i do jeho majetku, protože bude mít vyživovací povinnost k dítěti do té doby, než bude jeho otcovství úspěšně popřeno. Nelze se spolehnout na to, že proti právnímu otcovství bude vystupovat matka či právní otec. Nepopře-li otcovství ani

---

¹³³ Viz výše kapitola 2.

¹³⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 777).

¹³⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 779).

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10.

¹³⁷ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 777).

¹³⁸ Pro účely umělého oplodnění spermatem zemřelého manžela Winterová naopak doporučovala ochrannou dobu prodloužit. WINTEROVÁ: *Otcovství (úvaha)*, s. 606.

¹³⁹ Svůj apel Šínová podporuje tím, že právě kvůli graviditě ženy s jiným mužem mnohdy dojde k rozpadu manželského svazku. Viz ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 776). Statisticky nevěra není nejvýznamnější příčinou rozvratu manželství, oproti tomu roste uvádění tzv. ostatních příčin. Bráno na příkladu Libereckého kraje. Viz *Demografický vývoj Libereckého kraje - 1960 – 2004* [online]. czso.cz, 30. září 2005 [cit. 4. března 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/13-5106-05-2005-069>>.

jeden, bude dítě dotčeno ve svém právu dle čl. 7 odst. 1 ÚPD, neb soud ex offio řízení zahájit nemůže.

Další otázkou, kterou OZ nabízí, je, zda platí objektivní lhůta dle § 785 odst. 1 OZ i pro předchozího manžela ve smyslu § 788 OZ. Frintová si myslí, že ano, jelikož není stanoveno jinak.¹⁴⁰ Se svým postojem je názorově osamocena. Králíčková výslovně hovoří o tom, že dřívější manžel objektivní lhůtou limitován není.¹⁴¹ Šínová poukazuje na to, že předchozí manžel matky zjevně nebude mít s dítětem stabilizované rodinné poměry, které objektivní lhůta v tomto případě ochraňuje. Navíc kdyby pozdější manžel matky své otcovství popřel díky § 792 OZ, neměl by předchozí manžel matky žádný nástroj k tomu, aby jej i on mohl popřít,¹⁴² vyjma postupu opět cestou § 792 OZ. Musím též Frintové oponovat, neb ani historicky nebyl předchozí manžel matky ve svém popěrném právu takto omezen. Jeho právní otcovství by nemuselo korespondovat se sociálním ani s genetickým rodičovstvím, protože by neproběhlo žádné dokazování ověřující existenci genetické vazby či sociálního pouta s dítětem. Hrubě by tak bylo dotčeno jeho právo dle čl. 8 odst. 1 EÚLP a i právo dítěte znát svůj původ.

3.2 Asistovaná reprodukce

Oblastí, kterou není možno při popírání otcovství přehlédnout, je umělé oplodnění,¹⁴³ k jehož provedení musí dle § 8 odst. 2 ZSZ vždy přistoupit souhlas muže, ne nutně manžela. Poněvadž genetická látka nemusí být souhlasícího muže, je právní otcovství dáno bez ohledu na genetický původ.¹⁴⁴ Proto musí muž popírající tuto „první a půltou domněnku“¹⁴⁵ či domněnku čtvrtou¹⁴⁶ dle § 787 OZ prokázat, že matka počala jinak. Podstoupila-li IVF žena vdaná, ač její manžel nesouhlasil, Frintová dovozuje, že manžel své otcovství popře dle § 787 OZ, prokáže-li se neexistence genetické vazby.¹⁴⁷ To ovšem ostře kontrastuje s § 776 odst. 1 OZ. Nemohu tudíž souhlasit ani s Králíčkovou, která v tomto kontextu taktéž nepřikládá význam narození dítěte do manželství.¹⁴⁸ Je zapotřebí oba výklady odmítnout a trvat na popírání první domněnky, která je prioritní. Ostatně je zmiňováno, že i když se žena po provedení IVF vdá za muže odlišného od toho, s kým souhlasila dle § 8 ZSZ, bude manžel moci popírat toliko dle § 785 OZ.¹⁴⁹

---

¹⁴⁰ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 323 (§ 788).

¹⁴¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 584 (§ 788).

¹⁴² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 788).

¹⁴³ Dále též jako „IVF“. Metod umělého oplodnění existuje vícero, IVF je nejčastější. Pro další metody viz HACH, Petr. *Metody asistované reprodukce a jejich etické problémy* [online]. bioetika.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://bioetika.cz/clanky/2004-2-prace.pdf>>.

¹⁴⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787).

¹⁴⁵ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 581 (§ 787).

¹⁴⁶ FRINTA, Ondřej. Asistovaná reprodukce – nová právní úprava. *Právní fórum*, 2007, roč. 4, č. 4, s. 129.

¹⁴⁷ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 321 (§ 787).

¹⁴⁸ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 582 (§ 787).

¹⁴⁹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787).

OS v Piešťanech řešil zajímavý případ dokládající tamní přednost první domněnky. Manželství uzavřené v SR bylo rozvedeno v USA, souhlas s provedením homologní IVF na klinice v Brně však už dal nový partner matky, tj. bylo využito jeho spermií. Rozhodnutí o rozvodu manželství v té době ještě nebylo v SR uznáno, k čemuž došlo až po porodu, otcovství tak bylo určeno dle první domněnky. Soud i s přihlédnutím k absenci manželova souhlasu matčinu návrhu na popření otcovství vyhověl.¹⁵⁰

Dal-li manžel souhlas s homologní IVF, bude o tom, že jeho žena počala jinak, svědčit analýza DNA.¹⁵¹ U heterologní IVF z povahy věci průkazná nebude, manželu tak nezbude než soudu přednést skutečnosti vypovídající o souloži matky s jiným mužem v kritické době a popř. poté navrhnout, aby byla analyzována DNA dítěte a onoho jiného muže,¹⁵² který k tomu může být i donucen.¹⁵³

Při asistované reprodukci ženy neprovdané je třeba klást zvýšený důraz na souhlas muže, který je klíčovým prvkem pro určení otcovství.¹⁵⁴ Dle Šínové se přes znění § 778 OZ jedná o určení nezpochybnitelné, k jehož popření musí být nabídnut protidůkaz.¹⁵⁵ Použití § 787 OZ bude odůvodněno např. nerefektováním odvolání souhlasu¹⁵⁶ či tím, že v rozporu s § 8 odst. 2 ZSZ bylo provedeno IFV opakovaně, aniž by i muž znovu souhlasil.

Zvláštnost § 787 OZ spočívá v absenci popěrných lhůt, kterou až na výjimku komentářová literatura k OZ pomíjí. Problémy to nečiní u manžela matky, ať již souhlas poskytl či nikoli, neb popírání se řídí § 785 OZ a § 787 ho de facto jen doplňuje. Stejný závěr nejde učinit o otcovství muže, který souhlasil s IVF svobodné ženy, protože nebylo založeno domněnkou¹⁵⁷ ani oproti § 54 odst. 3 ZOR určeno soudem. Souhlasím tak se Šínovou, že muž, který souhlasil s umělým oplodněním neprovdané ženy, své právní otcovství může popřít, aniž by jej omezovala popěrná lhůta.¹⁵⁸

Ačkoli se to může zdát k manželu matky nespravedlivé, není možno se situací naložit jinak. Ač i § 791 OZ není kompletní a je nutno obdobně použít § 790 odst. 2 OZ, jde o doplnění pasivně legitimovaných osob a popírání opatrovníkem, nicméně popěrná lhůta dána je. Paralela se nabízí s výše rozebraným § 788 OZ, jenž se nezmiňuje o objektivní lhůtě, kterou nejde dovodit

---

¹⁵⁰ Rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 9C/199/2010.

¹⁵¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 582 (§ 787).

¹⁵² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787).

¹⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. I. ÚS 987/2007.

¹⁵⁴ Ve Francii musí být takový souhlas dán před soudem či notářem, přičemž pár musí být informován o jeho právních dopadech. FORDER, SAARLOOS: *The establishment ...*, s. 18.

¹⁵⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 778).

¹⁵⁶ Což by bylo v rozporu rozsudkem ESLP ze dne 10. dubna 2007, *Evans v Spojené království*, 6339/05.

¹⁵⁷ Viz § 783 odst. 1 OZ.

¹⁵⁸ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 787).

ani výkladem. Nadto ani z vládního návrhu OZ či důvodové zprávy k OZ¹⁵⁹ neplyne, že by zákonodárce zamýšlel tohoto muže v jeho popěrném právu časově limitovat. Nelze-li výkladově překlenout absenci popěrného práva dítěte, o kterém ve vládním návrhu OZ uvažováno bylo, tím spíše to nepůjde ani zde.

I ve Švédsku je k IVF svobodné ženy nutný souhlas muže. Neporodila-li již jako vdaná, je zapotřebí otcovství určit soudem či tamní obdobou souhlasného prohlášení,¹⁶⁰ tj. souhlas s oplodněním není k určení otcovství relevantní. Pokud by OZ obsahoval stejnou povinnost, nastal by problém tehdy, jestliže by muž souhlasící s IVF odmítl prohlášení učinit. Genetická vazba by mohla být analýzou DNA zjištěna jen u homologního umělého oplodnění. U dítěte počatého díky heterologní IVF by nebylo za současné regulace možné určit právního otce. Pokud by se našel jiný muž ochotný prohlásit dle § 779 OZ, bylo by u homologní IVF dotčeno právo dítěte znát svůj původ. Inspirace švédskou úpravou tak za nynějšího znění OZ není vhodná.

3.3 Druhá domněnka

Při popírání otcovství určeného druhou domněnkou je klíčové posoudit, nakolik si byl muž vědom souladu či nesouladu jeho právního a genetického otcovství. Popřením otcovství určeného § 777 OZ „automaticky nenastupují zpět účinky první domněnky otcovství“,¹⁶¹ ustanovení podobné § 788 OZ správně absentuje. Platnost prohlášení neshoda neovlivní, jelikož genetická spřízněnost předpokladem určení otcovství není,¹⁶² což naráží na právo putativního otce.¹⁶³

Byl-li otcovství prohlašující muž přesvědčen, že dítě je geneticky jeho, avšak posléze pojal podezření, že tomu tak není,¹⁶⁴ je popěrná lhůta dle § 790 odst. 1 OZ dosti krátká. Lhůta oběma rodičům skončí ve stejný den, neb o souhlasné prohlášení jde až tehdy, potkají-li se dvě korespondující vyjádření.¹⁶⁵ Nesdílím publikovaný názor, že lhůta počíná běžet dnem, kdy bylo učiněno jednotlivé prohlášení matky či muže,¹⁶⁶ protože v té chvíli ještě není možno hovořit o prohlášení souhlasném.

---

¹⁵⁹ *Důvodová zpráva* [online]. justice.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>. Dále jako „důvodová zpráva k OZ“.

¹⁶⁰ *Family law* [online]. government.se, srpen 2013 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.government.se/information-material/2013/08/family-law/>>.

¹⁶¹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 777).

¹⁶² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 779).

¹⁶³ Viz kapitola 2.

¹⁶⁴ Judikován byl i případ právního otce určeného dle druhé domněnky, jenž měl za to, že genetickým původcem není. Analýza DNA byla první provedena až v řízení před soudem. Genetická shoda byla 99,9 %. Viz rozsudek Okresního soudu v Trnavě ze dne 12. března 2012, sp. zn. 18C/40/2011.

¹⁶⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 790).

¹⁶⁶ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 588 (§ 791).

Byť může nic nezbavuje povinnosti si své právní jednání důkladně rozmyslet, nabízí se srovnání s taktéž šestiměsíční lhůtou pro manžela matky, jež byla ÚS zrušena.¹⁶⁷ I zde nebylo zohledněno, kdy právní otec dostal pochyby o genetické vazbě. Pokud byl muž při souhlasném prohlášení subjektivně přesvědčen, že je genetickým otcem, není dle Schön možné ho nutit k tomu, aby se pídil po indicích, které jeho názor vyvracejí,¹⁶⁸ s čímž souhlasím. Navíc by byla zbytečně nabourána partnerská důvěra.

Schön musím oponovat v jiné věci, a sice že je dán důvod, proč je k počátku lhůty dle § 785 odst. 1 OZ a § 790 odst. 1 OZ přístupováno odchylně.¹⁶⁹ Je jím výše uvedené, tj. že manžel matky nastoupení domněnky nijak nezabrání, zatímco k nastoupení účinků druhé domněnky je zapotřebí aktivního jednání. Zavedení toliko lhůty subjektivní by bylo jednak příliš benevolentní k mužům, kteří učiní souhlasné prohlášení lehkovážně, jednak by byly dotčeny stabilizované rodinné poměry. Objektivní strop se mi i vzhledem k § 792 a § 793 OZ jeví jako nejvhodnější řešení. Proto nebude na škodu popěrnou lhůtu prodloužit na jeden rok,¹⁷⁰ přestože na rozdíl od regulace v SR¹⁷¹ je ošetřeno zmeškání lhůty § 792 OZ a ačkoli je jasné, že výtky k délce lhůty neustanou. Roční lhůta je i v § 76 návrhu SOZ, kde došlo k opačnému vývoji, tj. zkrácení původně lhůty tříleté dle § 93 SZOR.

Již se objevil návrh na zrušení § 790 OZ s odkazem na šibeniční lhůtu, během níž dle stěžovatele nelze stihnout zjistit skutečnosti zpochybňující genetické otcovství, jejich ověření analýzou DNA,¹⁷² popř. vyhledat další fakta svědčící pro popření otcovství. Jeho návrhu ÚS nevyhověl a délkou lhůty se ani nezabýval, jelikož na jeho případ byl užit ZOR a šlo tak jen o „hypotetické použití“ OZ.¹⁷³

Rovněž objektivní lhůta dle § 93 odst. 1 SZOR byla předmětem zkoumání, a to co do souladu s čl. 8 EÚLP. Soudkyně zpravodajka ÚS SR došla k závěru, že v souladu skutečně není, protože nezohledňuje, kdy dostane právní otec pochyby o genetické vazbě s dítětem, ač souhlasně prohlásil otcovství v přesvědčení, že genetickým otcem je. Bohužel v plénu nebyl tento závěr podpořen požadovanou většinou a návrh byl zamítnut.¹⁷⁴ Zkrácení objektivní lhůty je v návrhu SOZ kompenzováno § 83, dle kterého může soud iniciovat řízení ex offio.

---

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09.

¹⁶⁸ SCHÖN: *Lhůty...*, s. 1325.

¹⁶⁹ Srov. SCHÖN: *Lhůty...*, s. 1325.

¹⁷⁰ Prodloužení popěrné lhůty navrhuje i Šínová, konkrétní délku přímo neuvádí. Viz ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 790).

¹⁷¹ Viz např. rozsudek Okresního soudu v Popradu ze dne 11. dubna 2014, sp. zn. 7C/18/2014.

¹⁷² Ta však příliš dlouhou netrvá. Anonymní testy otcovství se vyhotovují do 5 pracovních dnů, znalecké posudky do 15. Viz *DNA testy otcovství* [online]. laboratore.agel.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://laboratore.agel.cz/znalecky-ustav/dna-testy-otcovstvi.html>>.

¹⁷³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. března 2015, sp. zn. IV. ÚS 51/15.

¹⁷⁴ Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 20. května 2015, č. j. PL. ÚS 22/2014-38.

Jestliže muž k sobě vědomě „právně připoutal“ dítě geneticky jiného muže, mělo by jej sice jeho jednání zavazovat,¹⁷⁵ popěrné právo má i tak. Dál jde v tomto směru § 77 návrhu SOZ, který popěrné právo muže vylučuje, věděl-li při prohlášení, že genetickým otcem není.

Domnívám se ve shodě s Šínovou, že by bylo krátkozraké mít apriori každé druhou domněnkou určené otcovství neshodné s genetickou realitou za jednání např. proti zájmu dítěte.¹⁷⁶ Bylo-li souhlasné prohlášení činěno s pozitivním úmyslem, např. jako podpoření dosavadního rodičovství sociálního i právním, nevidím důvod, proč právnímu otci odírat popěrné právo. Ponechala bych mu ho i tehdy, pokud souhlasně prohlásí k dítěti, jehož matku poznal podobně jako pan Kňákal jen 3 měsíce před porodem.¹⁷⁷ V jeho případě bylo nevyhovění návrhu na popření otcovství příhodné, neb tak učinil po třech letech od prohlášení poté, co se s matkou partnersky rozešel. Nelze připustit, aby bylo právní otcovství dáno jen pro dobu partnerského soužití.

Na druhou stranu může nastat např. situace, kdy matka po souhlasném prohlášení přeruší s právním otcem dítěte kontakt, neboť se jí povedlo zajistit dítěti živitele, tj. sociální pouto mezi právním otcem a dítětem bude narušeno či zprětrháno. Za takové konstelace je v pořádku ponechat na uvážení právního otce, zda využije postupu dle § 790 OZ, příp. § 792 OZ, tj. nedoporučuji de lege ferenda inspiraci § 77 návrhu SOZ.

Pokud bude souhlasné prohlášení rozporné s genetickou vazbou učiněno s méně přijatelnou pohnutkou, např. vyblokování putativního otce, stav bude jiný. Vyhodnocuji, že § 77 návrhu SOZ bude mít v intencích tamní regulace negativní vliv na putativního otce tehdy, souhlasilo-li s určením otcovství zletilé dítě, protože popěrné právo má dle § 78 odst. 1 návrhu SOZ jen dítě, k němuž bylo otcovství určeno za jeho nezletilosti, tj. bez jeho souhlasu. Lze předpokládat, že matka takto založené otcovství nepopře, právnímu otci je to znemožněno. Jediným východiskem bude pro putativního otce § 83 návrhu SOZ, jenž však zdůrazňuje zřejmý zájem dítěte. Bude tedy záležet, jak se soudy s touto situací vypořádají.

Principiálně se mi § 77 návrhu SOZ zamlouvá, v kontextu české úpravy ale ani v tomto případě nelze doporučit zakotvení podobného ustanovení do OZ, byť by podporoval výše uvedenou myšlenku Králíčkové o právním připoutání.¹⁷⁸ Putativní otec má už tak ztíženou situaci, neboť mu nezbývá než doufat, že soud zareaguje na jeho podnět dle § 793 OZ či že právní otec své otcovství popře, když totéž nemůže čekat od matky. Až když bude vyslyšena

---

¹⁷⁵ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 587 (§ 790).

¹⁷⁶ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 779).

¹⁷⁷ Rozsudek ESLP ze dne 8. ledna 2007, *Kňákal v Česká republika*, 39277/06.

¹⁷⁸ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 587 (§ 790).

odborná veřejnost a popěrné právo bude putativnímu otci přiznáno,¹⁷⁹ bude správné OZ novelizovat po vzoru § 77 návrhu SOZ.

Již výše bylo zmíněno, že popěrné právo matky dle § 791 OZ je vskutku diskutabilní. Je možno polemizovat, do jaké míry jde o napravení rozporu mezi právním a genetickým otcovstvím. Je těžké si představit situaci, kdy matka souhlasně prohlásí s mužem, o němž bude mít za to, že je genetickým otcem, avšak následně zjistí, že tomu tak není, aniž by se zároveň jednalo o důsledek bezprávné výhrůžky, lesti či omylu.¹⁸⁰ V úvahu připadá např. skupinová soulož s více muži či provozování prostitute a následné souhlasné prohlášení s klientem. Častější zřejmě bude popírání právního otcovství založeného spekulativním jednáním, z něhož počátku matce plynuly výhody, pak však poznala, že jí spíše uškodilo.¹⁸¹ Právě proto vyhodnocuji, že popěrné právo je na místě, jelikož není možno vyloučit matčino prozření a snahu po napravení svého jednání.

Byť to z textace § 791 OZ neplyne, i matka musí svůj návrh podpořit důkazními prostředky svědčícími o neexistenci genetické vazby mezi dítětem a právním otcem,¹⁸² ovšem v kontextu § 20 odst. 1 ZŘS. Obdobně musí být užit § 790 odst. 2 OZ,¹⁸³ neb jinak by byl dán nedůvodný rozdíl mezi ní a společně souhlasícím mužem, popř. popírající manželkou.

---

¹⁷⁹ Viz kapitola 2.

¹⁸⁰ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 782).

¹⁸¹ RADVANOVÁ, Senta. „Dvoji tvář“ druhé domněnky otcovství (úvaha). In HRUŠÁKOVÁ Milana (ed). *Pocta Petru Hlavsovi*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2009, s. 203.

¹⁸² FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 328 (§ 791).

¹⁸³ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 791).

4 Popírání otcovství po popěrné lhůtě

Podání přípustného návrhu na popření otcovství po marném uplynutí popěrné lhůty bylo po dlouhou dobu doménou GP. Popěrné právo mu bylo původně dáno mj. „za účelem dosažení všeobecného blaha socialistické společnosti.“¹⁸⁴ Novelou ZOR č. 91/1998 Sb. účinné k 1. srpnu 1998 toto oprávnění přešlo na NSZ. I dle § 786 vládního návrhu OZ měla být zachována kontinuita aktivní legitimace NSZ ve znění jen formulačně poupraveného § 62 ZOR, tj. nejdůležitější podmínkou měl být zájem dítěte. Ústavně právní výbor PS do navržené verze zasáhl, upustil od popěrného práva NSZ a jako další podmínku přidal veřejný pořádek.¹⁸⁵ Též z legislativního záměru k SOZ plyne, že tento měl opět obsahovat popěrné právo GP. Mělo jít o náhradu za popěrné právo dítěte, které se v praxi dle provedeného rozboru příliš neujalo.¹⁸⁶ V návrhu SOZ ovšem aktivní legitimace GP zakotvena není.¹⁸⁷

Odklon od § 62 ZOR je přijímán kladně,¹⁸⁸ jelikož praxe NSZ byla hojně kritizovaná. Fakt, že regulace obsahuje „pojistku“ umožňující popřít otcovství i poté, co k tomu určené lhůty uplynuly, je v pořádku.¹⁸⁹ Otazníky však vyvolávalo, že je zde subjekt odlišný od soudu, kterému přísluší hodnotit, co je a není v zájmu dítěte. Podal-li NSZ návrh dle § 62 či § 62a ZOR, nemusel uvést, díky jaké skutečnosti je dán zájem dítěte na popření otcovství, soudu to ani nepřislušelo přezkoumávat.¹⁹⁰ To samo o sobě nevadilo, neb o popření samém rozhodl soud.

Problematické bylo, pokud NSZ vyhodnotil, že podání popěrného návrhu není v zájmu dítěte.¹⁹¹ Právní rodič za ZOR neměl krom opakovaného podnětu jiný nástroj, jak popřít právní otcovství, jež se tudíž stalo nezvratným, protože opravný prostředek proti zápornému sdělení NSZ nebyl možný.^{192,193} ÚS argumentoval tím, že oznámením o odložení podnětu není dotčena právní sféra rodiče, poněvadž nejde o rozhodnutí vedoucí ke „vzniku, změně ani zániku žádného oprávnění či povinnosti (...).“¹⁹⁴ S tím se nemohu ztotožnit, jelikož i přesto, že šlo toliko o úvahu

¹⁸⁴ KORNEL: *Popření otcovství*, s. 100.

¹⁸⁵ *Sněmovní tisk 362/2* [online]. psp.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=2>>.

¹⁸⁶ *Legislativní záměr Občianskeho zákonníka* [online]. justice.gov.sk [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9lx5M0E74QoJ:https://www.justice.gov.sk/Dokumenty/OZ/Legislativny%2520zamer%2520OZ.pdf+&cd=1&chl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=opera>>. Konkrétně jde o bod 2.1.3.2.

¹⁸⁷ Viz § 69 a § 78 návrhu SOZ.

¹⁸⁸ Např. KORNEL: *Popření otcovství*, s. 103.

¹⁸⁹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792).

¹⁹⁰ ONDRUŠ, Radek. Netrestní působnost státního zastupitelství v oblasti rodinného práva. *Justiční praxe*, 2002, roč. 50, č. 6, s. 394.

¹⁹¹ V letech 2005–2007 byly odloženy cca 2/3 kauz a návrhu NSZ bylo skoro vždy vyhověno. AULICKÝ, Petr. Oprávnění nejvyššího státního zástupce dle zákona o rodině. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 11–12, s. 81.

¹⁹² JÍŠOVÁ, Andrea. Návrh nejvyššího státního zástupce na popření otcovství v praxi. *Bulletin advokacie*, 2006, roč. 36, č. 11–12, s. 82.

¹⁹³ VOP jej měl za přezkoumatelné ve správním soudnictví. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 405/09, bod 20.

¹⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. IV. ÚS 339/05.

NSZ,¹⁹⁵ byl status rodiče negativně postižen. Nikdo jiný nebyl oprávněn podat návrh, NSZ jeho nepodáním de facto nahradil soud.

Ačkoli i dle § 792 OZ je popření po prekluzi závislé na zvážení orgánu veřejné moci, je dobře, že jím je pouze soud. Ustanovení § 792 OZ je nezbytné užít i ve vztahu k dětem narozeným před účinností OZ, jak dovedil KS, neb vznik práva z něj plynoucí nelze posuzovat dle § 3028 odst. 2 OZ.¹⁹⁶ K tomu je nutno připočíst, že při opačném výkladu by právní otcovství dětí narozených před 2014 po zmeškání lhůty nemohlo být vyjma § 793 OZ popřeno, neboť by nebyl k dispozici instrument to umožňující.¹⁹⁷

4.1 Zájem dítěte

Podmínkou, která byla z § 62 ZOR přenesena i do § 792 OZ, je zájem dítěte. Jelikož je to pojem neurčitý a lze si pod ním představit mnohé, byl vydán POP, jehož příloha č. 1 v bodě IV. poskytovala demonstrativní výčet toho, co zájem dítěte na popření otcovství zesiluje či zeslabuje. Byť byl posléze vydán POP 2008, postup NSZ i dál vyvolával pochybnosti.

Zřejmě největší kritika se na NSZ snesla za to, že byl kladen důraz na to, aby mělo dítě právního otce, který bude povinen jej živit,¹⁹⁸ resp. aby popřením právního otcovství došlo k růstu ekonomické situace dítěte.¹⁹⁹ S těmito tvrzeními nesouhlasil Ondruš s poukazem na diametrální odlišnost postupu NSZ v této věci, konkrétní příklady však neuvedl.²⁰⁰ Vzhledem k tomu, že při popírání otcovství v rámci popěrných lhůt je majetkový aspekt argumentem podpůrným, protože je do popření stavěna genetická vazba a její prokazování analýzou DNA, lze vyslovit přesvědčení, že soud i při aplikaci § 792 OZ nebude upřednostňovat materiální stránku věci.

Lze přisvědčit názoru, že zájem dítěte nebude dán jen proto, že genetická vazba nesouzní s právním otcovstvím.²⁰¹ Jinak by mohlo dojít k paradoxní situaci, kdy by právní rodič plnil úlohu i rodiče sociálního, on i dítě by se vyjádřili proti popření otcovství, nicméně soud by je jen s odkazem na neexistenci genetické vazby nevyslyšel a vyhověl matčinu popěrnému návrhu. Na druhou stranu je třeba důrazně odmítnout tezi, že „zájem dítěte na stabilitě jeho statusových poměrů předchází právu znát svůj biologický původ.“²⁰² V opačném případě by byla dotčena

---

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011.

¹⁹⁶ Viz BUREŠOVÁ, Barbora, ČIHÁK, Libor. Takový malý nenápadný paragraf. *Rekodifikace a praxe*, 2015, roč. 3, č. 5, s. 32. KS v článku není specifikován.

¹⁹⁷ ŠÍNOVÁ: *K některým novinkám...*, s. 56.

¹⁹⁸ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 159.

¹⁹⁹ JÍŠOVÁ: *Návrh nejvyššího...*, s. 84.

²⁰⁰ ONDRUŠ: *Netrestní působnost...*, s. 399.

²⁰¹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792).

²⁰² HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 243 (§ 62).

práva dle čl. 8 EÚLP a čl. 7 ÚPD dítěte, k němuž by právní otec neměl sociální pouto a jehož rodinné poměry by byly ustálené jen zdánlivě např. plněním vyživovací povinnosti.

Nutno dodat, že i recentně byl publikován názor stávící se proti prominutí lhůty a následnému popření otcovství, jestliže by genetický otec nedal najevo, že má o dítě zájem a je případně ochoten k němu později určit otcovství.²⁰³ S jeho autorem nemohu souhlasit. Odhlédnu-li od zmeškané lhůty, stejný závěr by patrně vyvodil i při popírání v rámci lhůt, což je v rozporu s právy dítěte i právního otce. Ani když matka neuvede totožnost genetického otce, není to důvod pro zamítnutí popěrného návrhu, nota bene když s popřením souhlasí i právní otec. Zcela nesprávný je názor banskobystriického kolizního opatrovníka, dle něhož „(...) právom diet’at’a je mat’ rodičov, mat’ otca bez ohľadu na to, či ide o otca určeného na základe domnienky otcovstva alebo otca, ktorý diet’ a splodil.“²⁰⁴

Dle Megelové porušení čl. 7 ÚPD není dáno tehdy, pokud bylo otcovství určeno první či druhou domněnkou. Nebyli-li právní rodiče vigilantní a popěrné lhůty jim uplynuly, dali tím najevo svou vůli, jak chtějí mít uspořádanou rodinnou situaci.²⁰⁵ Vůbec však nereflektuje, že muž mohl pojmout podezření o nesouladu svého právního otcovství s realitou až po uplynutí popěrné lhůty. Dal sice nejprve najevo, že s takto nastoleným stavem souhlasí, ovšem jeho pochyby nelze pominout. Trochu zvláště tak působí vyjádření téže autorky, že dítě „má vyrůstat v rodinném prostředí, atmosféře štěstí, lásky a porozumění a že nejde o to vnášet do ustálených poměrů dítěte nejistotu.“²⁰⁶ Nedokážu si představit, že takto harmonicky vykreslené prostředí dítěti vytvoří právní otec znechucený tím, že je nucen živit dítě, ke kterému není vázán geneticky a třeba ani sociálně.

Těž v této souvislosti je nutno zdůraznit, že oním dítětem může být i zletilá osoba s plnou svéprávností. NS s ohledem na čl. 1 ÚPD správně dovodil, že zájmy zletilého dítěte nemohou být stavěny do popředí na úkor jiných osob, naopak jsou s nimi ekvivalentní. Ve věci šlo o popření otcovství zemřelého a jeho následné určení u taktéž zesnulého, přičemž hlavní motivací bylo dědictví.²⁰⁷ Stejnou pohnutkou jsou i restituce.²⁰⁸

Z výše uvedeného plyne, že nelze vytvořit žádnou jednoznačnou definici toho, co je v zájmu dítěte. Ne vše, co se na první pohled jeví jako v souladu se zájmem dítěte, takové ve skutečnosti bude. Pokud by si soud vytvořil svou pomůcku podobnou příloze č. 1 POP, měl by

²⁰³ SVOBODA, Karel. Popření otcovství. *Rekodifikace a praxe*, 2014, roč. 2, č. 4, s. 7.

²⁰⁴ Rozsudek Krajského soudu v Banské Bystrici ze dne 31. července 2014, sp. zn. 16Co/494/2014. Otcovství bývalého manžela matky bylo dáno díky porodu v ochranné době.

²⁰⁵ MEGELOVÁ, Jana. K zákonné podmínce použití ust. § 62 zákona o rodině – zájmu dítěte na popření otcovství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 6, s. 41.

²⁰⁶ MEGELOVÁ: *K zákonné...*, s. 41.

²⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012.

²⁰⁸ ONDRUŠ: *Netrestní působnost...*, s. 393.

mít na paměti důvod kritik praktik NSZ a nepostupovat stejně. Šmíd má pravdu v tom, že zájem dítěte je při popírání otcovství potřeba zkoumat vždy individuálně, důkladně a empaticky.²⁰⁹ Poněvadž dítě ani putativní otec popěrné právo nemají, je nutno apelovat na soud, aby přistupoval k zájmu dítěte obzvláště pečlivě.

4.2 Veřejný pořádek

Zájem dítěte je v kontextu § 792 OZ podmínkou očekávanou. Potíž tkví v druhé podmínce s prvou kumulativní, tj. ve veřejném pořádku. Jde o inovaci OZ, jejíž zakotvení není v důvodové zprávě k OZ blíže odůvodněno. Kornel uvádí, že textace § 792 OZ je poněkud nekonzistentní s dalšími ustanoveními OZ, kde je dbáno na to, aby něco veřejný pořádek neporušovalo či mu neodporovalo.²¹⁰

Otázkou tak zůstává, jaký je smysl této odchylky. Veřejný pořádek je porušen, je-li porušen veřejný zájem, což je „zájem na hájení takových hodnot, které představují předpoklad řádného společenského soužití.“²¹¹ Teorie rozlišuje mezi porušením veřejného pořádku v širším a užším smyslu slova, přičemž oba mají společnou potřebu intervence veřejné moci „bez ohledu na iniciativu jednotlivců.“²¹² Z toho plyne, že zákonodárce měl spíše užít pojem ‚veřejný zájem‘ nebo se vyjádřit jinak. Ostatně dle důvodové zprávy k OZ, konkrétně k § 1, veřejný pořádek „zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti.“ I tak mi není jasné, proč je veřejný pořádek či zájem dán v § 792 OZ, dle něhož soud nemůže zahájit řízení sám z vlastní iniciativy, nýbrž je nucen vyčkat, až návrh podá matka nebo právní otec. Měl-li zákonodárce potřebu jej zdůraznit, měl tak učinit v rámci § 793 OZ.

Je tudíž potřeba vyřešit, jaký význam má veřejný pořádek v § 792 OZ. Jednou z možností je, že měl toliko podtrhnout význam zájmu dítěte. Dle Králíčkové směřuje na ustálenost rodinných poměrů, resp. na soulad matričních záznamů s realitou. Je-li však právní otcovství reprezentováno jedním mužem a genetické i sociální mužem druhým, mohlo by být do právního otcovství zasaženo.²¹³ Šínová poukazuje na to, že i bez tohoto vytknutí souladu právního otcovství s realitou by jím při postupu dle § 792 OZ navrhovatel operoval. Veřejný pořádek dle ní v kontextu veřejného zájmu spočívá v hodnocení „únosnosti existence statusového poměru mezi právním otcem a dítětem (...).“²¹⁴

---

²⁰⁹ ŠMÍD: *Právo dítěte...*, s. 160.

²¹⁰ KORNEL: *Popření otcovství*, s. 104.

²¹¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 117. Komentář*. Praha: Leges, 2013, s. 59 (§ 1).

²¹² MELZER, TÉGL: *Občanský zákoník I*, s. 59 (§ 1).

²¹³ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 591 (§ 792).

²¹⁴ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792).

Na věc se dá nahlížet i z jiného úhlu. Popření otcovství by mohl veřejný pořádek vyžadovat, je-li dosavadní právní otcovství v rozporu s veřejným zájmem. Domnívám se, že požadovaná řádnost není dána tehdy, pokud byl souhlasným prohlášením účelově vyblokován putativní otec, či bylo-li stejným právním jednáním nebo uzavřením manželství, v němž se následně narodilo dítěte geneticky jiného muže než manžela, dosaženo např. rodičovského příspěvku pro právního otce. Jinými slovy jestliže bylo otcovství určeno veskrze zjiště a ani pak nevzniklo mezi právním otcem a dítětem sociální pouto.

Zajímavá je myšlenka, zda bude ve shodě s veřejným pořádkem popření otcovství, aniž matka uvede identitu genetického otce, když jeho následkem budou zvýšené výdaje státu na řešení sociální situace matky a dítěte.²¹⁵ Jsem přesvědčena o tom, že tímto směrem by nebylo vhodné se ubírat. I kdyby byl genetický otec znám a právní otcovství jiného muže by díky tomu bylo popřeno, nebude-li vůle osob uvedených v § 783 OZ k jeho aplikaci, k určení otcovství nedojde a stále to bude pro systém zátěží.

4.3 Prominutí zmeškání popěrné lhůty

Soud se musí primárně vypořádat se zmeškáním lhůty, neb až po jejím prominutí lze přistoupit k samotnému popírání otcovství. V návrhu nemusí být o prominutí ani zmínka, opak z díkce § 792 OZ neplyne, je však doporučováno uvést návrh dvojí.²¹⁶ Nejsnáze soud opožděnost zjistí z uplynulé objektivní lhůty,²¹⁷ běh lhůty subjektivní totiž nemusí být z návrhu patrný, což ale v kontextu vyšetřovací zásady není překážkou. Nebude-li případně ani po doplnění návrhu zjevné, proč je popření otcovství ve shodě se zájmem dítěte a veřejným pořádkem, je třeba jej bez jednání usnesením zamítnout.²¹⁸ Díky úplné apelaci dle § 28 odst. 1 ZŘS může návrhovatelský příslušný důvody doplnit v odvolacím řízení. Dovolání podat dle § 30 odst. 1 ZŘS nelze, avšak je plédováno za explicitní připuštění.²¹⁹

ÚS SR řešil případ, kdy muž učinil souhlasné prohlášení a posléze se s matkou dítěte i oženil. Po rozvodu se ovšem matka svěčila sousedce, že její bývalý manžel není genetický otcem dítěte. Sousedka to právnímu otci řekla, který se tak pravdu dozvěděl až po 20 letech od narození dítěte a po 18 letech od souhlasného prohlášení.²²⁰ Pokud by stejná věc napadla soudu v ČR, měl by dle mého názoru zmeškání popěrné lhůty prominout, protože kritéria dle § 792 OZ by byla

²¹⁵ KORNEL: *Popření otcovství*, s. 104.

²¹⁶ ŠÍNOVÁ: *K některým novinkám...*, s. 56.

²¹⁷ Srov. FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 316 (§ 785).

²¹⁸ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792).

²¹⁹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 792).

²²⁰ Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 20. května 2015, č. j. PL. ÚS 22/2014-38. K popření otcovství nedošlo, viz podkapitola 3.3.

naplněna. Nutno akcentovat mj. to, že dítě bylo zletilé, právní otec byl matkou dlouho držen v omylu a dotčeno bylo i právo dítěte znát svůj původ.

Naopak bude-li muž popírat své otcovství určené první domněnkou po 37 letech od narození dítěte, když už při něm věděl, že není genetickým otcem, je nutno dospět k opačnému závěru.²²¹ Návrh muže, který se v rámci řízení o popření otcovství manžela matky vyslovil, že je genetickým otcem, posléze otcovství souhlasně prohlásil, jako takové jej nikdy nerozporoval a po 12 letech se domáhá jeho popření, neboť nechce plnit svou vyživovací povinnost,²²² by soud též měl zamítnout.

Nelze opomenout, že Svoboda jde ve vymezení podmínek ještě dále než zákonodárce a dovozuje, že prominutí zmeškání lhůty nebude na místě, zavinil-li marné uplynutí navrhovatel.²²³ To je nutno kategoricky odmítnout, o takovémto subjektivním hledisku nehovořil § 62 ZOR, ani NSZ jím při odložení podnětu neoperovával. Jelikož by se týž autor v rámci veřejného pořádku zaobíral i důvody, proč nebyl návrh podán zavčas,²²⁴ má problém s tím, nebudou-li tyto důvody jasné ani po případném doplnění návrhu.²²⁵ *De facto* tak přidává další dvě podmínky nad rámec těch uvedených v § 792 OZ a vytváří si vlastní značně osobitou konstrukci. Pokud zákonodárce prominutí zmeškání lhůty umožnil toliko se dvěma podmínkami, dal tím jasně najevo, že je mu jedno, proč ke zmeškání došlo. Dovedeno ad absurdum by dle Svobody mohl být zamítnut popěrný návrh toliko s poukazem na zavinění navrhovatele nebo nezdůvodnění opožděného podání, byť by popření otcovství bylo v zájmu dítěte i v souladu s veřejným pořádkem, resp. zájmem.

---

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. 30 Cdo 772/2013. Dovolatel poukazoval na kauzu Paulík, jenže opomněl, že pan Paulík na rozdíl od něj své otcovství od počátku zpochybňoval.

²²² Rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 5. února 2013, sp. zn. 12P/16/2012.

²²³ SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 7.

²²⁴ SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 8. Dle mého názoru veřejný pořádek či zájem nelze spatřovat v kvalitě odůvodnění, proč je podán návrh pozdě.

²²⁵ SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 7.

5 Popírání otcovství i bez návrhu

Je-li otcovství souhlasně prohlášeno zjištěně, nelze očekávat, že jej některý z aktérů popře,²²⁶ proto je vhodné, aby zde byl i jiný subjekt, tj. odlišný od matky a právního otce, oprávněný takto založené otcovství popřít. Dle § 62a ZOR mohl popěrný návrh podat NSZ, avšak jen před uplynutím popěrné lhůty. Způsob jeho podání byl obsahem interního POP. Nutno dodat, že NSZ své oprávnění dle § 62a ZOR příliš nevyužíval,²²⁷ což ostatně predikoval Spáčil.²²⁸ V OZ bylo od aktivní legitimace NSZ i od zřetele na běh prekluzivní lhůty upuštěno, dle důvodové zprávy k OZ, konkrétně k § 793, „vzhledem k funkční nedostatečnosti dosavadní právní úpravy“. Soud tak může řízení dle § 793 OZ zahájit ex officio i po uplynutí lhůt. V SR zatím daná situace není řešena, změnu přináší § 83 návrhu SOZ, přičemž hmotněprávní podmínkou bude jen zřejmý zájem dítěte.

Rozdíl mezi prostým zájmem dítěte a tím zřejmým není vyjasněn.²²⁹ Jelikož k vložení § 62a do novely ZOR č. 91/1998 Sb. účinné k 1. srpnu 1998 došlo až díky Ústavně-právnímu výboru Senátu,²³⁰ důvodová zpráva k němu vysvětlení neposkytuje. Než výčet v POP, z něhož by vycházela Králíčková,²³¹ mi více konvenuje teze, že je „objektivně seznatelný a natolik zjevný, že není možné o jeho existenci pochybovat.“²³² V literatuře panuje shoda na tom, že § 793 OZ cílí na zamezení obcházení regulace osvojení,²³³ ožehavým tématem je především adopce mezinárodní.²³⁴ Jednoduchým souhlasným prohlášením totiž může být obejita značně komplikovaná procedura,²³⁵ při níž by ÚMPOD nekalé úmysly prohlašujících jistě odhalil. Opomenout nelze ani neoprávněné odebrání orgánů,²³⁶ využití dítěte jako levné pracovní síly či jeho zneužití pro pornografii.

Je třeba podtrhnout, že v § 793 OZ není řečeno, že jeho aplikaci mohou vyžadovat jen lidskoprávní ustanovení daná k ochraně dítěte, nelze to vyvozovat ani z kumulativnosti obou podmínek. Vyjádření, že „zájem dítěte je základním lidským právem, kterému § 793 NOZ poskytuje ochranu“,²³⁷ je poněkud zavádějící. Ochrana dítěte byla sice pro zákonodárce primární,

²²⁶ SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 9.

²²⁷ V letech 2005–2007 nebyl ani v jedné ze tří kauz podán návrh. AULICKÝ: *Oprávnění...*, s. 81.

²²⁸ SPÁČIL: *Určení...*, s. 34.

²²⁹ KORNEL: *Popření otcovství*, s. 102.

²³⁰ *Senátní tisk č. 1998/15* [online]. senat.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=31536>>.

²³¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 595 (§ 793).

²³² ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²³³ Srov. SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 8.

²³⁴ ŠÍNOVÁ: *K některým novinkám...*, s. 56.

²³⁵ Srov. *Mezinárodní osvojení* [online]. umpod.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/osvojeni/>>.

²³⁶ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²³⁷ SVOBODA: *Popření otcovství*, s. 8.

ovšem ten i v důvodové zprávě k OZ v tomto kontextu užil slovo „*především*“. Je tak zcela správné, pokud bude soud reflektovat i práva putativního otce, jež však nesmí být z logiky věci protichůdné zájmu dítěte.

Ač není zapotřebí návrhu, soud zpravidla nebude mít z úřední činnosti zprávy pro zahájení řízení. Zcela nesouhlasím s Frintovou, dle níž může být podatelem jen ten, „kdo osvědčí dostatečný právní zájem.“²³⁸ Tak ale § 793 OZ vůbec koncipován není, autorka obdobně jako Svoboda u § 792 OZ vytváří nad rámec díkce ustanovení další kritérium. Podnět může podat kdokoli, klidně i samo dítě. Rovněž jej může podat i kamarádka, které se matka svěčila, že za postup dle § 777 OZ či § 779 OZ inkasovala finanční odměnu. O této okolnosti by se soud jinak ani nemusel dozvědět. U matky právního otce, která nebude souhlasit s tím, jak se její syn podílel na vyblokování putativního otce, těžko dovozovat právní zájem, spíše půjde o její morální citění.

Pokud podatel soudu sdělí relevantní a přesvědčivé informace, soud by na přiložení již zpracované analýzy DNA trvat neměl, např. pro výše zmíněnou kamarádku by to bylo jen překážkou. Naopak bude-li zahájeno řízení dle § 783 OZ na návrh putativního otce, který krom svých tvrzení podloží např. i analýzou DNA, a matka v jeho průběhu souhlasně prohlásí otcovství s jiným mužem, mělo by to být pro soud signálem, aby po zastavení prvního řízení zahájil to dle § 793 OZ.²³⁹ Vyrozumění soudu o tom, že neshledal důvody pro postup dle § 793 OZ, ÚS kvůli nezasažení právní sféry rodiče meritorně nepřezkoumá.²⁴⁰

Poněvadž zahájení řízení o popření otcovství ex officio právnímu rodiči neznemožní dítě např. vyvést do zahraničí,²⁴¹ byl § 793 OZ oproti § 62a ZOR vhodně doplněn o systaci výkonu RO. Dle Frintové je systace dle § 793 OZ speciální k obecné úpravě dle § 869 OZ.²⁴² Je nezbytné důrazně odmítnout, že by pozastavením výkonu RO dle § 793 OZ byla dotčena i vyživovací povinnost, tj. že by se neuplatnil § 869 odst. 2 OZ. Tak by byl právní rodič de facto za své původní špatné jednání ještě odměněn tím, že by se nemusel podílet na výživě dítěte, což je nepřijatelné. Ke zbavení RO v konečném důsledku dle § 793 OZ dojde popřením otcovství, proto postačí pozastavení jejího výkonu.

Pozastavit výkon RO lze i jednomu z právních rodičů,²⁴³ ale jen bude-li to v zájmu dítěte, jelikož to primárně nemá sloužit jako „sankce pro rodiče“.²⁴⁴ I když matka druhou domněnkou

---

²³⁸ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 332 (§ 793).

²³⁹ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²⁴⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2014, sp. zn. II. ÚS 3109/14. Stěžovateli se nelíbilo mj. „kvalitativní hledisko úplnosti rodiny“, kterým argumentoval OS. ÚS stejně přistupoval ke sdělení o odložení podnětu NSZ. Viz Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. IV. ÚS 339/05.

²⁴¹ FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 331 (§ 793).

²⁴² FRINTOVÁ: *Občanský zákoník...*, s. 333 (§ 793).

²⁴³ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 596 (§ 793).

cíleně vyloučí putativního otce z realizace jeho práv, nebude na místě jí jen pro tento fakt sistovat výkon RO, protože jen z této skutečnosti nelze vyvozovat, že je to v zájmu dítěte. Naopak se dá předpokládat, že když si matka dala záležet na vyblokování putativního otce, bude se o dítě starat o to pečlivěji, aby soudu nezavdala příčinu k takovému postupu.

Druhá věta § 793 OZ vzbuzuje též procesualistické reakce. Šínová upozorňuje, že díky perpetuatio fori může být potíží s místní příslušností decizivního soudu. Kvůli promptnímu charakteru věci uzavírá, že o pozastavení výkonu RO bude rozhodovat týž soud jako o popření otcovství.²⁴⁵ Další obtíže dle téže autorky tkví ve formě rozhodnutí, neb řízení dle § 419 ZŘS je zahájeno usnesením, kdežto o RO je rozhodováno dle § 471 odst. 1 ZŘS rozsudkem, navíc dle § 19 ZŘS až po jednání, na které ale čekat nelze. Hrozí-li odvoz dítěte právním otcem z ČR, je třeba záležitost řešit bryskně, a to předběžným opatřením.²⁴⁶ S tím plně souhlasím, neboť jinak by se regulace zcela minula účinkem. Účastníkům dle § 420 ZŘS by bylo doručeno zahajující usnesení, RO by však zároveň postihnuta nebyla a vývozu dítěte by bohužel nic nebránilo.

Je sice pravdou, že druhá domněnka je zneužívaná více,²⁴⁷ nelze ovšem opomenout ani případy, kdy bude zneužita domněnka první.²⁴⁸ Jelikož soud sám nemůže iniciovat řízení o popření otcovství určeného dle § 776 odst. 1 OZ, může dle Králíčkové „tato mezera v zákoně (...) vést k patovým situacím“.²⁴⁹ Na druhou stranu je nutno akcentovat, že soud by nezasáhl pouze do právního otcovství, nýbrž i do manželství, jehož účel dle § 655 OZ může být naplněn, tj. vyblokování putativního otce může být pro matku jen příjemným bonusem. Proto je voláno po zavedení popěrného práva putativního otce²⁵⁰ i dítěte,²⁵¹ k čemuž se plně připojuji.²⁵² Pro putativního otce byla paradoxně příznivější úprava dle ZOR, protože na základě jeho podnětu mohl NSZ dle § 62 ZOR popřít i otcovství určené první domněnkou.²⁵³ Dnes může putativní otec pouze čekat, než otcovství úspěšně popře matka či právní otec.

Závěrem je třeba říci, že podobné pochyby jako § 62a ZOR vzbuzuje i § 793 OZ.²⁵⁴ Soud by si měl být vědom toho, že putativní otec i dítě nemají dle OZ jinou možnost, než proti právnímu rodičovství brojit dle § 793 OZ, a věnovat podnětům mimořádnou pečlivost.

---

²⁴⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka, HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 869 (§ 869).

²⁴⁵ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²⁴⁶ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793). Viz také SPÁČIL, Jirí. Určení a popření otcovství po novele zákona o rodině. *Bulletin advokacie*, 1998, roč. 28, č. 9, s. 34.

²⁴⁷ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²⁴⁸ Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10.

²⁴⁹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 522 (§ 776).

²⁵⁰ ŠÍNOVÁ: *Občanský zákoník IV*, v tisku (§ 793).

²⁵¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Občanský zákoník II...*, s. 595 (§ 793).

²⁵² Viz kapitoly 1 a 2.

²⁵³ KORNEL: *Popření otcovství*, s. 105. Viz kapitola 4.

²⁵⁴ ŠÍNOVÁ: *K některým novinkám...*, s. 56.

Závěr

V diplomové práci byla zpracována problematika popírání otcovství v OZ, byť s ohledem na omezený rozsah práce ne zcela komplexně, jak bylo ostatně předesláno v úvodu, ovšem do té míry, aby ji bylo možno kvalifikovaně zhodnotit a odpovědět na základní výzkumnou otázku: *Je právní regulace popírání otcovství v OZ v souladu se základními lidskými právy?* Obecně lze konstatovat, že regulace popírání otcovství v OZ je od předchozího ZOR v několika věcech odlišná, bohužel se ale o ní nedá říct, že by byla perfektní.

Počátek vlastního textu práce se po načrtnutí důležitých ustanovení lidskoprávních dokumentů zabývá právem dítěte znát svůj původ. Dikce čl. 7 odst. 1 ÚPD výslovně o původu nehovoří, zmiňuje toliko rodiče dítěte. Teorie správně dovozuje, že je zapotřebí na věc nahlížet z větší perspektivy a právo vyplývající z čl. 7 odst. 1 ÚPD vztáhnout i na příbuzné v přímé i vedlejší linii, a to i se zřetelem na medicínský přesah. Je-li k dítěti již právní rodičovství určeno, neposkytuje mu OZ žádný efektivní nástroj,²⁵⁵ jak by se mohlo svého práva dle čl. 7 odst. 1 ÚPD domoci. Určovací žaloba na pouhé zjištění genetické vazby bez popření dosavadního právního otcovství naráží na výkladový rozpor mezi genetickou vazbu vyzdvihujícím § 771 OZ a regulací určování otcovství, která genetický původ příliš nezohledňuje. Oproti vládnímu návrhu OZ nyní popěrné právo dítě, a to ani zletilé a plně svéprávné, nemá, čímž se OZ negativně odlišuje od SZOR, popř. návrhu SOZ. Kvůli tomu není OZ v souladu s ÚPD. Jako nejvhodnější náprava se jeví vložení ustanovení ve znění § 788 vládního návrhu OZ, ač s několika odchylkami, např. s vyloučením popěrného práva v případě umělého oplodnění.

Stejně potíže jako dítěti OZ působí putativnímu otci, neb ani mu nepřiznává popěrné právo, což by díky margin of appreciation samo o sobě nevadilo. Protože ale určovací žalobou na zjištění genetické vazby dosáhne maximálně styku s dítětem dle § 927 OZ, ne však změny právního otcovství, a jelikož ani podnět dle § 793 OZ není příliš účinným nástrojem, je i v této dílčí oblasti dotčeno právo plynoucí z lidskoprávního dokumentu, tentokrát z čl. 8 odst. 1 EÚLP. Příslušná novela OZ by měla popěrné právo putativnímu otci přiznat s tím, že by měl svůj návrh odůvodnit zejména svou genetickou spřízněností s dítětem. Na druhou stranu kdyby se soud zaměřoval jen na ni, mohlo by být popřením otcovství dotčeno dítě, pro které by byl právní otec i rodičem sociálním. V takovém případě není správné do právního otcovství zasáhnout. Mělo by být určeno pouze to, že putativní otec je genetickým rodičem dítěte, jenž má právo na informace o jeho zdravotním stavu, školním prospěchu apod. Zároveň by bylo na místě upravit styk putativního otce s dítětem. Nutno podotknout, že současná slovenská úprava se

---

²⁵⁵ Může podat podnět dle § 793 OZ, k jeho problémům viz níže.

k putativnímu otci staví ještě hůře než česká, neboť neobsahuje ekvivalent § 793 OZ, což napravuje § 83 návrhu SOZ.

Popírání otcovství určeného první domněnkou doznalo pozitivní změnu prodloužením objektivní popěrné lhůty dle § 785 odst. 1 OZ. Z § 788 OZ nelze jen proto, že o objektivní lhůtě nehovoří, dovozovat, že se užije její úprava z § 785 odst. 1 OZ. Opačný výklad by v kontextu § 792 OZ mohl ohrozit právo právního otce dítěte dle čl. 8 odst. 1 EÚLP, stejně tak právo dítěte znát svůj původ. Naopak běh lhůty subjektivní je třeba reflektovat i při popírání otcovství opatrovníkem. Současná regulace v SR i ta navrhovaná je pro manžela matky příznivější jen zdánlivě, neb ani jedna neumožňuje podání návrhu po uplynutí tříleté, resp. roční popěrné subjektivní lhůty.

Právní otec musí ve svém popěrném návrhu věnovat značnou pozornost argumentaci, proč je jeho genetické otcovství vyloučeno, a to bez ohledu na to, zda napadá otcovství dané první či druhou domněnkou. Stejně se musí zachovat i matka. Neplodnost nebo ženina promiskuita jsou v kontextu recentního stavu medicíny jen podpůrná tvrzení, klíčová je analýza DNA. Bude-li prokázáno, že právní rodič není otcem genetickým, je správné popěrnému návrhu vyhovět. Tím spíše, pokud matka výslovně prohlásí, že muž skutečně genetickým původcem dítěte není. V opačném případě by bylo zasaženo nejen do práva právního a putativního otce (čl. 8 odst. 1 EÚLP), nýbrž i dítěte (čl. 7 odst. 1 ÚPD), jež by pak nemohlo podat návrh dle § 783 OZ a dobrat se zjištění svého původu. Soud by měl znalci zadat zpracování analýzy DNA i tehdy, podá-li právní otec návrh dle § 786 odst. 2 OZ a matka bude pasivní, protože jinak hrozí, že právní otcovství popře i genetický původce dítěte.

Postupem dle § 777 OZ dochází zcela správně zároveň už i k určení otcovství. Pro dítě to může být výhodnější, pokud však bude určeno v rozporu s realitou, narazí to na jeho právo znát svůj původ, jelikož genetická vazba není zjišťována. Vzhledem k dikci § 757 odst. 1 písm. a) OZ, jež je vykládána i jako sexuální inaktivita mezi manželi, a délce těhotenství je funkce ochranné doby 300 dnů po zániku manželství rozvodem poněkud zvláštní. Je pravděpodobné, že právní otcovství bude matkou či právní otcem napadeno, avšak nelze se na to spolehnout. Nepopře-li otcovství ani jeden, bude dítě dotčeno ve svém právu dle čl. 7 odst. 1 ÚPD, neb soud ex offio řízení zahájit nemůže.

U asistované reprodukce bude analýza DNA průkazná jen tehdy, půjde-li o homologní variantu. Pokud bude IVF heterologní a právní otec bude přesvědčen, že žena neotěhotněla díky IVF, nýbrž díky souloži s jiným mužem, analýza vzorků DNA jeho a dítěte prokáže pouze to, že není otcem genetickým. Proto bude muset právní otec soudu přednést skutečnosti vypovídající o souloži matky s jiným mužem v kritické době, popř. též navrhnout, aby se analýze DNA podrobil

i tento jiný muž. Porodí-li žena vdaná, bude právní otec popírat dle § 785 OZ. Muž, jenž souhlasil s IVF neprovdané ženy, bude popírat dle § 787 OZ, a to bez limitace prekluzivní lhůtou, jejíž absenci nelze výkladem překlenout a dovodit ji.

Právním otcem dítěte na základě souhlasného prohlášení s matkou muž nebude, pokud se dítě narodí v manželství, protože první domněnka má přednost. Jestliže bude prohlášení učiněno k nasciturovi a matka se stihne v mezidobí vdát za jiného a porodit tak již v manželství, bude dle § 776 odst. 1 OZ právním otcem manžel. Ne ale dle § 72 odst. 2 návrhu SOZ, který v této situaci vhodně preferuje druhou domněnku. Odlišný počátek popěrné lhůty dle § 790 odst. 1 OZ v porovnání s § 785 odst. 1 OZ je dán kvůli tomu, že k založení otcovství dle druhé domněnky je na rozdíl od první nutné mužovo aktivní přispění.

Nynější objektivní lhůta dle § 790 odst. 1 OZ je krátká, její prodloužení např. na rok by bylo v kontextu § 792 a 793 OZ jen tzv. kosmetickým řešením. Zavedení lhůty subjektivní s ohledem mj. na stabilizované rodinné poměry nelze doporučit. I když muž souhlasně prohlásí otcovství k dítěti, jež není geneticky jeho, nemusí to být vždy zistně. Nutno zohlednit, že v době prohlášení mohl být sociálním otcem. De lege ferenda tak není vhodná inspirace § 77 návrhu SOZ znemožňujícím mu otcovství popřít, ledaže by bylo současně přiznáno popěrné právo putativnímu otcovi a především i dítěti.

Upuštění od aktivní legitimace NSZ v oblasti popírání otcovství je jednoznačně krokem správným směrem, zahájení řízení má náležet buď přímo zainteresovaným osobám, či soudu. Vzhledem na kritizovanou praxi NSZ budou muset soudy dbát na to, aby i ony nepostupovaly podobně. Definovat zájem dítěte nelze, neb je individuální. Rozhodně jej však nelze vidět jen a výhradně v zajištění muže, který bude jako právní otec povinen dítě vyživovat, zvláště když dítě nemá popěrné právo.

Dále je třeba reflektovat, že právní otec může pojmout podezření či nabytí jistoty o tom, že není genetickým otcem, až po uplynutí popěrné lhůty. Ve stejném časovém horizontu se i matka může rozmyslet a snažit se vytvořit soulad mezi otcovstvím právním a genetickým. Z toho, že ani jeden z nich právní otcovství nezpochybnil, nelze vyvozovat, že jsou se skutečným stavem věci obeznámeni a spokojeni. Zamítnutí návrhu dle § 792 OZ nelze odůvodnit jen tím, že genetický otec dítěte není znám, o dítě nejví zájem, či že je nemajetný. Tím by byl krom putativního otce a dítěte dotčen též navrhovatel. Kritérium veřejného pořádku, či lépe veřejného zájmu, měl zákonodárce spíše užít v § 793 OZ, když dle § 792 OZ nemůže zahájit řízení ex offio.

Navrhovatel nemusí výslovně žádat o prominutí lhůty, po případném doplnění návrhu ale musí být jasné, zda jsou požadavky § 792 OZ naplněny. Nelze zkoumat vinu navrhovatele na pozdním podání popěrného návrhu, jehož důvod ani nemusí být uveden, protože nad rámec

textu OZ nelze stanovovat další podmínky pro vyhovění návrhu dle § 792 OZ. Prominutí zmeškání popěrné lhůty bude s akcentem na práva plynoucí z ÚPD a EÚLP na místě např. tehdy, jestliže se po rozvodu manželství matka sousedce svěří, že její bývalý manžel a zároveň právní otec dítěte jeho genetickým otcem není, byť je o tom po dlouhou dobu přesvědčen.

Je-li otcovství určeno druhou domněnkou, může za podmínek § 793 OZ soud iniciovat řízení ex offio. Zahájení musí být ve zřejmém zájmu dítěte, jehož rozdíl oproti prostému zájmu dítěte není v teorii ani praxi vyjasněn, byť je mu věnována značná pozornost. Zadržet musí být popřením otcovství naplněna lidskoprávní ustanovení, přičemž § 793 OZ nehovoří výslovně o právech dítěte. Je tak nutno akcentovat např. i práva putativního otce. Ač podnět může podat kdokoli, tj. i putativní otec a dítě, není to pro ně vzhledem k předestřeným podmínkám stejně výhodné jako vlastní popěrné právo. Dle § 793 OZ navíc nelze zasáhnout do otcovství založeného první domněnkou, byť putativního otce lze po souhlasném prohlášení z právního otcovství vyloučit i porodem v posléze uzavřeném manželství. Důležitým rozdílem je i to, že se proti vyrozmění soudu o tom, že pro postup dle § 793 OZ neshledal důvody, nelze odvolat, neb to není rozhodnutí, a ani ÚS jej nepřezkoumá. Účelem § 793 OZ je mj. zamezení obcházení regulace (mezinárodního) osvojení. Pouze pozastavení výkonu RO postačí tehdy, nebude-li hrozit vývoz dítěte do zahraničí. Jinak bude nutno přistoupit k předběžnému opatření zamezujícímu vycestování, jelikož nelze čekat na rozsudek o RO, který může být vydán až po provedeném jednání (§ 19 ZŘS).

Na základě výše uvedeného lze odpovědět na položenou základní výzkumnou otázku záporně, tj. že *právní regulace popírání otcovství v OZ není v souladu se základními lidskými právy*. Neshodu je nutno spatřovat komplexně v celé úpravě této oblasti, poněvadž jí celou prostupují právo putativního otce a zejména právo dítěte, o které jde v regulaci rodičovství především. Nebude-li chtít své právní otcovství popřít muž, jenž není otcem genetickým a třeba ani sociálním, nelze ho k tomu nutit, rovněž tak matku. Na oba lze pouze morálně apelovat. Proto by měl být dán dítěti i putativnímu otci adekvátní nástroj k tomu, aby dosáhli svých práv dle čl. 7 odst. 1 ÚPD, resp. čl. 8 odst. 1 EÚLP. Výše jsem navrhla, jak konkrétně by měl zákonodárce při nápravě aktuálního stavu postupovat.

Bibliografie

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

- 1) ELIÁŠ, Josef a kol. *Zákon o rodině: komentář*. Praha: Orbis, 1970. 444 s.
- 2) ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. 302 s.
- 3) HOLUB, Milan a kol. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. 9. vydání. Praha: Leges, 2011. 456 s.
- 4) HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s.
- 5) HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 400 s.
- 6) MÁSilKO, Vilém, VANĚČEK, Stanislav. *Určování otcovství v evropských právních řádech. Komparatistická studie*. Praha: SEVT, 1969. 241 s.
- 7) MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 117. Komentář*. Praha: Leges, 2013. 720 s.
- 8) MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník IV. § 655 – 975. Komentář*. Praha: Leges, v tisku.
- 9) PAVELKOVÁ, Bronislava. *Zákon o rodině. Komentář*. 2. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2013. 680 s.
- 10) RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta a kol. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: Panorama, 1989. 435 s.
- 11) ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl I. §§ 1 – 284*. Reprint původního vydání, Praha: ASPI, 2002. 1192 s.
- 12) SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĚÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s.
- 13) ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej, JURÁŠ, Marek a kol. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013. 304 s.
- 14) ŠVESTKA, Jíří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 752 s.
- 15) WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s.

ODBORNÉ ČLÁNKY:

- 1) AULICKÝ, Petr. Oprávnění nejvyššího státního zástupce dle zákona o rodině. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 11–12, s. 77 – 82.
- 2) BÁLINTOVÁ, Miroslava. Možnosť zapretia otcovstva v kontexte práva na respektovanie súkromného života. *Justičná revue*, 2007, roč. 59, č. 4, s. 527 – 536.
- 3) BUREŠOVÁ, Barbora, ČIHÁK, Libor. Takový malý nenápadný paragraf. *Rekodifikace a praxe*, 2015, roč. 3, č. 5, s. 29 – 32.
- 4) FORDER, Caroline, SAARLOOS, Kees. The establishment of parenthood. A story of successful convergence? *Maastricht Faculty of Law Working Paper*, 2007, č. 1, s. 1 – 76.
- 5) FRINTA, Ondřej. Asistovaná reprodukce – nová právní úprava. *Právní fórum*, 2007, roč. 4, č. 4, s. 123 – 130.
- 6) GROCHOVÁ, Martina. Spontánně vznikající sociální rodičovství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2014, roč. 22, č. 3, s. 237 – 243.
- 7) HADERKA, Jiří. Soudobé lékařství a jeho význam pro právní úpravu určování otcovství. *Právní obzor*, 1975, roč. 58, č. 7, s. 613 – 623.
- 8) HADERKA, Jiří. Vyvratitelnost domněnky otcovství v zákoně o rodině. *Socialistická zákonost*, 1964, roč. 12, č. 3, s. 32 – 34.
- 9) CHALUPA, Luboš. Obsolence popření otcovství manželem matky. *Aplikace práva*, 2013, roč. 1, č. 1, s. 6 – 8.
- 10) CHALUPA, Luboš. Sporné otcovství zemřelého při umělém oplodnění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 9, s. 48 – 49.
- 11) JÍŠOVÁ, Andrea. Návrh nejvyššího státního zástupce na popření otcovství v praxi. *Bulletin advokacie*, 2006, roč. 36, č. 11–12, s. 80 – 86.
- 12) KOVÁŘOVÁ, Daniela. Otec biologický a matrikový. *Rodinné listy*, 2013, roč. 2, č. 7–8, s. 48 – 49.
- 13) KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Sbližování a vzdalování slovenského a českého rodinného práva. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 2, s. 157 – 182.
- 14) LOUDOVÁ Milada, SIEGLOVÁ, Zuzana. Metodiky analýzy DNA jednoznačně řeší otázku sporného otcovství. *Právo a rodina*, 2002, roč. 4, č. 4, s. 13 – 17.
- 15) MEGELOVÁ, Jana. K zákonné podmínce použití ust. § 62 zákona o rodině – zájmu dítěte na popření otcovství. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 37, č. 6, s. 40 – 42.
- 16) ONDRUŠ, Radek. Netrestní působnost státního zastupitelství v oblasti rodinného práva. *Justiční praxe*, 2002, roč. 50, č. 6, s. 392 – 406.
- 17) SPÁČIL, Jiří. Určení a popření otcovství po novele zákona o rodině. *Bulletin advokacie*, 1998, roč. 28, č. 9, s. 31 – 34.

- 18) SVOBODA, Karel. Popření otcovství. *Rekodifikace a praxe*, 2014, roč. 2, č. 4, s. 6 – 9.
- 19) SVOBODA, Karel. Souhlasná prohlášení o otcovství podle § 415 a § 416 z. ř. s. *Rekodifikace a praxe*, 2014, roč. 2, č. 9, s. 8 – 12.
- 20) ŠÍNOVÁ, Renáta. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014. *Bulletin advokacie*, 2014, roč. 44, č. 12, s. 52 – 57.
- 21) VACURA, Jiří. K některým otázkám znaleckých posudků vyžadovaných ke zjištění otcovství. *Socialistická zákonost*, 1978, roč. 26, č. 5, s. 295 – 297.

PŘÍSPĚVKY ZE SBORNÍKU:

- 1) ERIKSSON, Anders, SALDEEN, Åke. Parenthood and Science – Establishing and Contesting Parentage. In EEKELAAR, John, ŠARČEVIĆ, Petar. (eds). *Parenthood in Modern Society. Legal and social issues for twenty-first century*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, s. 75 – 92.
- 2) KORNEL, Martin. Popření otcovství. In ŽATECKÁ, Eva a kol. (eds). *Cofola 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 97 – 106.
- 3) RADVANOVÁ, Senta. „Dvojí tvář“ druhé domněnky otcovství (úvaha). In HRUŠÁKOVÁ Milana (ed). *Pocta Petru Hlavsovi*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2009, s. 199 – 207.
- 4) SCHÖN, Monika. Lhůty pro popírání otcovství. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2012. Biologické a sociální rodičovství versus rodičovství právní*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1316 – 1326.
- 5) ŠMÍD, Ondřej. Právo dítěte znát svůj původ ve světle mezinárodních úmluv a nálezu ÚS Pl. 15/09. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2011. Deklarace, Charty, Listiny a Lidskoprávní úmluvy a jejich význam pro proměny rodinné práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 157 – 170.
- 6) WINTEROVÁ, Alena. Otcovství (úvaha). In WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan (eds). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: Wolter Kluwers, 2009, s. 603 – 608.

LEGISLATIVNÍ AKTY:

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- 2) Rakouský obecný zákoník občanský z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie).
- 3) Sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o právech dítěte.
- 4) Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14.

- 5) Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějšího ústavního zákona.
- 6) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.
- 7) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 36/2005 Z. z., o rodině a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.
- 10) Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- 12) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 14) Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov.

JUDIKATURA:

- 1) Usnesení Ústavního soudu ze dne 23. září 2005, sp. zn. IV. ÚS 339/05.
- 2) Nález Ústavního soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. I. ÚS 987/2007.
- 3) Usnesení Ústavního soudu SR ze dne 29. září 2009, č. j. II. ÚS 320/09-9.
- 4) Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09.
- 5) Nález Ústavního soudu ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. II. ÚS 405/09.
- 6) Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 2851/10.
- 7) Nález Ústavního soudu ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. II. ÚS 868/12.
- 8) Nález Ústavního soudu ze dne 23. dubna 2013, sp. zn. II. ÚS 4160/12.
- 9) Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2014, sp. zn. II. ÚS 3109/14.
- 10) Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2014, sp. zn. II. ÚS 2964/12.
- 11) Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. února 2015, sp. zn. I. ÚS 3952/14.
- 12) Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. března 2015, sp. zn. IV. ÚS 51/15.

- 13) Rozsudek ESLP ze dne 10. října 2006, *Paulík v Slovensko*, 10699/05.
- 14) Rozsudek ESLP ze dne 8. ledna 2007, *Křákal v Česká republika*, 39277/06.
- 15) Rozsudek ESLP ze dne 21. prosince 2010, *Anayo v Německo*, 20578/07.
- 16) Rozsudek ESLP ze dne 15. prosince 2011, *Schneider v Německo*, 17080/07.
- 17) Rozsudek ESLP ze dne 10. dubna 2007, *Evans v Spojené království*, 6339/05.

- 18) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2012, sp. zn. 30 Cdo 3430/2011.
- 19) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2013, sp. zn. 30 Cdo 772/2013.
- 20) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 677/2013.
- 21) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012.

- 22) Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. září 2012, sp. zn. 21 Co 363/2012.
- 23) Rozsudek Krajského soudu v Banské Bystrici ze dne 31. července 2014, sp. zn. 16Co/494/2014.

- 24) Rozsudek Okresního soudu v Trnavě ze dne 12. března 2012, sp. zn. 18C/40/2011.
- 25) Rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 9C/199/2010.
- 26) Rozsudek Okresního soudu v Piešťanech ze dne 5. února 2013, sp. zn. 12P/16/2012.
- 27) Rozsudek Okresního soudu v Popradu ze dne 11. dubna 2014, sp. zn. 7C/18/2014.
- 28) Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 16. července 2015, sp. zn. 42 Nc 5002/2015.
- 29) Rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 29. října 2015, sp. zn. 42 Nc 5001/2015.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

- 1) *Demografický vývoj Libereckého kraje - 1960 – 2004* [online]. czso.cz, 30. září 2005 [cit. 4. března 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/13-5106-05-2005-069>>.
- 2) *DNA testy otcovství* [online]. laboratore.agel.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://laboratore.agel.cz/znalecky-ustav/dna-testy-otcovstvi.html>>.
- 3) DULAK, Anton. *Zverejnenie paragrafovaného znenia prvej pracovnej verzie návrhu nového Občianskeho zákonníka, odovzdaného dňa 16. 10. 2015* [online]. lexforum.cz, 29. října 2015 [cit. 1. února 2016]. Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/557>>.
- 4) *Důvodová zpráva* [online]. justice.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
- 5) *Family law* [online]. government.se, srpen 2013 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.government.se/information-material/2013/08/family-law/>>.
- 6) HACH, Petr. *Metody asistované reprodukce a jejich etické problémy* [online]. bioetika.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://bioetika.cz/clanky/2004-2-prace.pdf>>.
- 7) *Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka* [online]. justice.gov.sk [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:9lx5M0E74QoJ:https://ww>

w.justice.gov.sk/Dokumenty/OZ/Legislativny%2520zamer%2520OZ.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=opera>.

- 8) *Mezinárodní osvojení* [online]. umpod.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.umpod.cz/osvojeni/>>.
- 9) *Rekodifikacia OZ, 2. časť* [online]. dropbox.com, 15. září 2015 [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<https://www.dropbox.com/sh/nnz24y61axfq8q/AABQq3obfD8BqsJ3RSM0-Y7Qa?dl=0>>.
- 10) *Senátní tisk č. 1998/15* [online]. senat.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=31536>>.
- 11) *Sněmovní tisk 362/0, část č. 1/2* [online]. psp.cz [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>>.
- 12) *Sněmovní tisk 362/2* [online]. psp.cz [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=2>>.
- 13) *Sněmovní tisk 642/0, část č. 1/8* [online]. psp.cz [cit. 7. února 2016]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=642&CT1=0>>.
- 14) ŠULC, Jan. *Odpovědná* [online] gest.cz, 2. dubna 2006 [cit. 9. března 2016]. Dostupné na <<https://www.gest.cz/cz/odpoved.php?od=3&poj=363>>.
- 15) *Testy otcovství* [online]. dnacentrum.cz [cit. 7. února 2016]. Dostupné na <<http://www.dnacentrum.cz/sluzby/>>.

Shrnutí

Diplomová práce zpracovává problematiku popírání otcovství v OZ. Důraz je kladen na zjištění, zda je právní regulace popírání otcovství v OZ v souladu se základními lidskými právy. Diplomová práce se skládá z pěti kapitol, první z nich je zaměřena na dítě, konkrétně na jeho právo znát svůj původ a popěrné právo. Druhá kapitola se zabývá putativním otcem. Je demonstrováno, jakými způsoby může být vyloučen z právního otcovství a jaké má *de lege lata* možnosti obrany proti takovému stavu, na což navazuje analýza jeho popěrného práva. Třetí kapitola se věnuje popírání otcovství určeného první nebo druhou domněnkou, opomenuta není ani asistovaná reprodukce. Ve čtvrté kapitole je rozebráno popírání otcovství po uplynutí popěrné lhůty včetně podmínek zájmu dítěte a veřejného pořádku. Poslední kapitola je zaměřena na popírání otcovství *ex officio*.

Klíčová slova

domněnka otcovství, otcovství, popěrná lhůta, popření otcovství, pozastavení rodičovské odpovědnosti, rodičovská odpovědnost, souhlasné prohlášení, umělé oplodnění, zájem dítěte

Summary

This thesis is about the denial of paternity in Czech Civil Code. Main focus of this work is on finding whether the legal regulation of denial of paternity in Czech Civil Code is in concordance with the basic human rights. This thesis is composed out of five chapters, the first one is focused on the child itself and its right to know its origin. The second chapter is dealing with the putative father. It is shown what ways can be used to exclude him from legal paternity and what his *de lege lata* options for defense are. This is followed by analysis of the denial right. The third chapter is focused on paternity denial of paternity given by the first or second presumption of the paternity, while also dealing with the artificial insemination. In the fourth chapter there is discussed the topic of paternity denial after the period for denial expires, including the interest of the child and public order conditions. The last chapter is focused on the paternity denial *ex officio*.

Key words

presumption of the paternity, paternity, period for denial, denial of paternity, suspension of parental responsibility, parental responsibility, affirmative declaration, artificial insemination, interest of the child